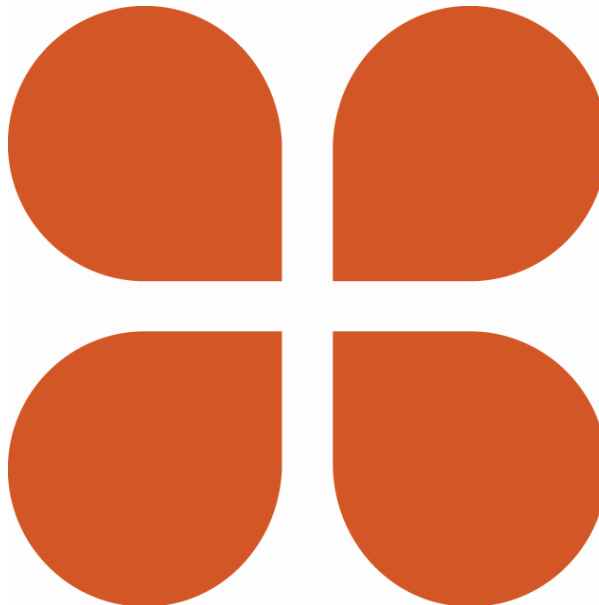

Riksintressen för kulturmiljövården

– Gotlands län (I)

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Områden av riksintresse för kulturmiljövården i Gotlands län (I) enligt 3 kap 6 § miljöbalken 1

Alskog [I32] (Alskogs sn)	4
Anga [I52] (Anga sn)	4
Ardre [I31] (Ardre sn)	5
Ava [I2] (Fårö sn)	5
Bandlunde [I37] (Burs sn)	5
Barläst [I9] (Lärbro sn)	6
Bläse [I6] (Fleringe sn)	6
Bro [I18] (Bro sn)	6
Buttle [I53] (Buttle sn)	7
Digerrojr i Garda [I34] (Garda sn)	7
Lajkarhajt - Pavalds [I12] (Lärbro sn)	7
Karlsöarna med Ekstakusten [I26] (Eksta sn)	8
Eskelhem [I57] (Eskelhems och Tofta socknar)	9
Fallet [I13] (Tingstäde sn)	9
Fardhem-Linde [I55] (Fardhems och Linde socknar)	10
Fide [I43] (Fide sn)	10
Fjäle i Ala och Visnar ängar i Alskog [I33] (Ala och Alskogs socknar)	10
Fleringebygden [I7] (Fleringe sn)	11
Fridarve-Rofinds-Bonsarve [I46] (Vamlingbo sn)	11
Fårös västra kust [I1] (Fårö sn)	12
Gasmora [I3] (Fårö sn)	12
Gotländska fiskelägen [I60]	13
Gotlands medeltida kyrkomiljöer [I59]	16
Gotska Sandön [I49] (Fårö sn)	28
Grötlingbo [I40] (Grötlingbo sn)	29
Hablingbo och Silte [I28] (Hablingbo och Silte sn)	29
Hall [I14] (Halls sn)	30
Hamra [I42] (Hamra sn)	30
Hau [I8] (Fleringe sn)	31
Havor [I56] (Hablingbo sn)	31
Hejnum [I17] (Hejnums och Bäls socknar)	31
Bro-Stainkalm [I15] (Häftings)	32
Kräklingbo och Hammarsudden [I29] (Kräklingbo sn)	32
Kyllaj-Lörge [I11] (Hellvi sn)	33
Lansa-Marpes [I5] (Fårö sn)	33
Lausbackar [I35] (Lau sn)	33
Lickershamn [I50] (Stenkyrka sn)	34
Lojsta slott och hall [I54] (Lojsta sn)	34
Muramaris-Brucebo [I19] (Visby sn)	35
Nore och Austreområdet [I47] (Vamlingbo sn)	35
Norrbynområdet [I45] (Vamlingbo sn)	36
Närkusten [I36] (Närs sn)	36
Paviken-Västergarn [I23] (Västergarns sn)	37
Petes [I27] (Hablingbo sn)	37
Roma kloster [I21] (Roma och Halla socknar)	38
S:t Olofsholm [I10] (Hellvi sn)	38
Sigsarve-Suderbys [I16] (Hangvars sn)	39
Sojvide-Gervide [I22] (Sjonhems och Vänge socknar)	39

I län beslut RAÄ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Sundre [I48] (Sundre sn)	39
Tjelvars grav mm [I51] (Boge och Gothems sn)	40
Torsburgen [I61] (Kräklingbo och Gammelgarn sn)	41
Uggarde-Vinarve [I38] (Rone sn)	41
Vallhagarområdet [I25] (Frøjels sn)	42
Verkegards-Dämba [I4] (Fårö sn)	42
Visby [I20]	42
Vivesholm [I24] (Sanda sn)	43
~~Västlands området [I43] (Vamlingbo sn)~~	43
Änggårde [I39] (Rone sn)	43
Öja [I41] (Öja sn)	44
Östergarn [I30] (Östergarns sn)	44

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Alskog [I32] (Alskogs sn)

Motivering:

En väl sammanhållen bygd med ett flertal historiska gårdsmiljöer från huvudsakligen 1700- och 1800-talet i ett öppet *odlingslandskap*. Landskapets kontinuerliga nyttjande från bronsålder - tidig järnålder framträder väl i landskapet genom lämningar av ett stort antal järnåldersgårdar och gravfält. De vägar som leder genom miljön knyter samman kyrka, gårdar och omgivande socknar på ett belysande sätt, där kyrkan ligger centralt i bygden och intill genomfartsvägen. (*Odlingslandskap, vägmiljö, fornlämningsmiljö, kyrkomiljö, gårdsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Rösen och skeppssättningar från bronsålder vid Gålumsgravfältet. Fossil åkermark, husgrunder och stensträngssystem från äldre järnålder främst i området söder om landsvägen, vikingatida boplatser, bildstenar och medeltida kyrka.

Gårdsbebyggelse med tätt liggande gårdsparter kvar i samma gårdslägen som dokumenterats vid skattläggningen omkring 1700. Bebyggelsen är kompletterad med tillkommande bebyggelse och utflyttade gårdsparter vid laga skiftet. Tvåvånings smala och höga parstugor i sten från 1700- och 1800-tal med bakbyggen, flyglar och ekonomibyggnader i stort format. Tillbyggda verandor med lövsågeridetaljer/snickarglädje. Symmetriska fasader och utvändiga fönsterfoder av trä med vinkelbruten överdel (tak) i lokal utformning Stolpkvarnar i ett öppet odlingslandskap.

Äldre vägar kompletterade med ett vägnät från laga skiftet. Vägen förbi Gålumsgravfältet utgör ett pedagogiskt exempel på kopplingen mellan äldre vägar och gravar.

Anga [I52] (Anga sn)

Motivering:

Sammanhållet och småskaligt odlingslandskap i skogsbygd med förhistorisk bebyggelsekontinuitet, präglad av en gårdsstruktur kring en centralt belägen medeltida kyrka och med ett landskap som är uppdelat i enlighet med 1800-talets laga skifte (*Centralbygd*)

Uttryck för riksintresset:

De stora bronsåldersrösen i rad i den förhistoriska kustzonen. Husgrunderna med stensträngssystem och forntida åkerytor från järnålder centralt belägna i inägorna. Gravfälten från järnålder i anslutning till nuvarande gårdar.

Den centralt belägna medeltidskyrkan i anslutning till det slingrande vägnätet med delar av medeltida ringväg. Den oftast småskaliga gårdsbebyggelsen i lägen från järnålder, medeltid och historisk tid med byggnader av sten och skiftesverk från 1700- och 1800-talet kompletterad med träbebyggelse från laga skiftet runt 1900.

Odlingslandskapet, med ängs- och åkermark i små skiften, omgivet av hållmark och lågvuxen skog. Den traditionella gårdsbebyggelsens läge i gränzonen mellan inägor och utmark.

Den visuella kopplingen mellan den historiska gårdsbebyggelsen och omgivande landskap med de förhistoriska brukningsmiljöerna och fornlämningarna.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Ardre [I31] (Ardre sn)

Motivering:

Rumsligt väl sammanhållet småskaligt odlingslandskap med lång bruks- och bosättningskontinuitet med rötter i äldre järnåldern samt flera bevarade gårdsmiljöer från 1700- och 1800-talet. Sockencentrum med medeltida kyrka i norra delen och kyrkoruin i anslutning till medeltida handelsplats. Välbevarade äldre vägar som knyter samman bygden och lämningar av kalk- och träförädling från 1800-talet visar på utmarkens ekonomiska betydelse. (*Odlingslandskap, sockencentrum, kyrkomiljö, tidigindustriell miljö, vägmiljö, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

I anslutning till den centrala odlingsbygden finns lämningar efter tre gårdar från äldre järnålder. Medeltida ruiner och grunder förutom kyrkan och kyrkoruinen Gunnfjauns kapell. Stora tvåvånings parstugor i sten från 1700- och 1800-talet med i stort oförändrade bebyggelselagen. Vissa av parstugorna med brutet tak, och många byggnader med utvändiga fönsterfoder av trä i lokal utformning och tvåfärgade fönstersnickerier. Äldre vägnät i ett öppet och visuellt tillgängligt landskap. Kalkugnar och sojden (tjärdalar). Ardre sockens centrala del utgör ett väl sammanhållet kulturlandskap, där gårdarna ligger i kanten av ett omfattande inägolandskap, på ett sätt som är mycket representativt för Gotland.

Ava [I2] (Fårö sn)

Motivering:

Småskaligt odlingslandskap vilket till stora delar präglas av 1600-talets markanvändning med en ensamgård med bebyggelse från 1700- och 1800-talet. Området illustrerar på ett pedagogiskt sätt uppkomsten av en gårdsmiljö från 1600-talet och bebyggelsens lokalisering utifrån de naturgeografiska förutsättningarna. (*Odlingslandskap, ensamgård*)

Uttryck för riksintresset:

Inhägnade åkrar, betade hedtallskogar, välbevarade sten- och trähägnader. Gårdsbebyggelse från 1700- och 1800-talet med vitkalkade mangårdsbyggnader med brutna tak belagda med tegel, frontespis och bakbyggen. Ekonomibygnader uppförda i kalksten och delvis skiftesverk. Det öppna landskapet och bebyggelsens lokalisering i relation till skog, hav och åker. Det rumsliga sambandet mellan gårdens bebyggelse och dess inägor, präglade av ett småskaligt åkerbruk.

Bandlunde [I37] (Burs sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö från i huvudsak järnåldern som ger en god bild av ett under förhistorisk tid intensivt nyttjat kustområde, och som speglar havets och handelns betydelse för det gotländska samhället under framför allt vikingatid. Inåt land har fornlämningsmiljöerna kontinuerligt utvecklats i takt med markanvändningen och kompletterats med flera intressanta *gårdsmiljöer* från 1700- och 1800-talet i ett småskaligt odlingslandskap. (*Fornlämningsmiljö, gårdsmiljö, odlingslandskap*)

Uttryck för riksintresset:

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Ett ytmässigt omfattande och komplext järnålderslandskap bestående av ett extensivt system av stensträngar (stenhågnader), ett flertal husgrunder från järnåldern, bl a Stavars hus, Gotlands största husgrund. Gravar och gravfält och öns största koncentration av block med sliprännor och slipytor. Lämningar av en hamn- och handelsplats från vikingatid-tidig medeltid. Spår av fiskebodas och båthus och fynd av flera silverdepåer från vikingatid med koppling till hamnområdet. Inåt land gårdsmiljöer från 1700- och 1800-talet, väster om järnålderns och vikingatidens bebyggelselägen. Småskaligt inägolandskap med åkrar, slätteräng och beteshagar. Fornlämningssmiljöer med husgrunder och stensträngar bevarade som åkerholmar.

Barläst [I9] (Lärbro sn)

Motivering:

Mindre kalkbruksmiljö med karakteristisk lokalisering utifrån råvarutillgång och utskeppningsmöjligheter med anläggningar för produktion och boende som tydligt visar kalkbränningsprocessens utveckling från 1600- till 1900-talet. Sambandet med cementindustrin i Slite tydliggör kalhanteringskontinuitet och utveckling från småskalig och hantverksmässig till storskalig och industriell. (*Industrimiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Välbevarade kalkugnar från olika tidsepoker med tillhörande kalklador. Lämningar av kalkstensupplag och avfallshögar. Utskeppningshamn med vågbrytare. Baskista (i vilken plank ångades för att passa skeppens bordläggning) för skeppsbyggeri. Arbetarbostäder. Fria siktlinjer mot sydväst och cementindustrin i Slite.

Bläse [I6] (Fleringe sn)

Motivering:

Kalkindustri- och bruksmiljö med industrianläggningar, kalkbrott och arbetarbostäder vilka speglar den industriella utvecklingen och sociala förhållandena i en kalkindustrimiljö från 1800-talet fram till 1950-talet. (*Bruksmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Två kalkugnar samt kalkugnsruiner, kalklador, slagghög, hamnanläggning, järnväg samt stenbrott. Disponentvillan, arbetarbostäder och strandbodas. Hamnen och kalkugnarnas fysiska förbindelse med stenbrottet via järnvägsrälsen. Slagghögens kustnära placering och dominans av kustpartiet. Disponentsvillans högt belägna placering vid vägens slut. De småskaliga arbetarbostädernas placering på rad utmed vägen upp till kalkbruket. Strandbodas i anslutning till bruket och till bostäderna.

Bro [I18] (Bro sn)

Motivering:

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Centralbygd med fornlämningar, vägnät, odlingslandskap, kyrka och bebyggelse som återspeglar utvecklingen av en centralbygd på mellersta Gotland under järnåldern fram till 1800-talet.

(Centralbygd)

Uttryck för riksintresset:

Gravfält med ca 300 gravar, bildstenar från den äldre järnåldern på ursprunglig plats, offerkälla med svärdslipningsstenar och medeltida stenbrott. Medeltida kyrka med många inmurade bildstenar i murverket. Två stigluckor i kyrkogårdsmuren. Medeltida gårdspört tillhörande den tidigare prästgården. Bebyggelsemiljöer, huvudsakligen från 1700- och 1800-talet men även inslag av medeltida hus och delar av medeltida hus. Medeltida vägnät. Kyrkans centrala placering precis intill den nord-sydgående landsvägen. Två stora gravfälten och offerkälla i nära anslutning till kyrkan. De två bildstenarna Bro Stajnkällingar med sina ursprungliga placeringar intill landsvägen. Gårdarnas ursprungliga placering i gränsen mellan inägor och utmark.

Buttle [I53] (Buttle sn)

Motivering:

Rika *fornlämningsmiljöer* i ett småskaligt *odlingslandskap* på mager mark omgivet av skog med bosättningsspår och åkersystem alltsedan yngre bronsåldern. (*Gårdsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Fossil åkermark, husgrunder, stensträngar, gravfält och bildstenar från järnålder i anslutning till odlingsbygd och bebyggelse. Medeltida kyrka. Gårdsbebyggelse från 1700- och 1800-talet. Äldre vägsystem.

I området ingår även:

Buttle järnvägsstation från 1878 med stationshus och uthusbyggnader.

Digerrojr i Garda [I34] (Garda sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö som är ett bra exempel på det territoriella agerandet under bronsålder till äldre järnålder med gravar belägna längs gränser och vägar för att markera ägande. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Storrösen, bland annat gravröset Digerrojr som är ca 35 meter i diameter och 4–5 meter högt och mycket framträdande i landskapet. Stensättningar, skeppssättningar, resta stenar och hägnadsrester. Fornlämningarnas placering längs en ås utmed sockengränsen mellan Garda och Lau.

Lajkarhajt - Pavalds [I12] (Lärbro sn)

Motivering:

Omfattande och varierad fornlämningsmiljö och odlingslandskap som speglar hur markanvändning och bebyggelse utvecklats längs en förhistorisk farled från bronsålder fram till 1800-talet.

(Odlingslandskap, fornlämningsmiljö)

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningsmiljöer i form av storröse, skeppssättningar från bronsåldern och flera gravfält vid Domarlunden och på Lajkarhald från järnåldern. Hällristningar vid Hågvide. Rösen, järnåldersgravfält och husgrunder invid gårdarna Slängs. Den storbyggda f.d. kalkpatrongården Pavalds från sent 1600-tal. Gårdsmiljöer från 1700- och 1800-talet med mangårdsbyggnader och tillhörande flyglar i kalksten med putsade fasader, tydliga gårdsbilder och underordnade ekonomibyggnader. Gårdarna är placerade längs den östra kanten av dalgången. Fornlämningarnas placering utmed den östra sluttningen av den före detta farleden mellan Kappelhamnsviken och Vägumeviken. 1600-talets gårdslägen intill järnålderns bosättningar i gränsen mellan dalgångens sluttning med inägor i väster och utmarken på höjden i öster.

Karlsöarna med Ekstakusten [I26] (Eksta sn)

Motivering:

Kust- och skärgårdslandskap med lång försörjnings- och bosättningskontinuitet som visar på maritimt brukande av landskapet alltsedan stenåldern fram till 1900-talet. Till försörjningsbilden hör även stembrytning för export och uttryck som speglar sjöfartens och försvarets behov.

(Fornlämningsmiljö, odlingslandskap, fiskeläge, kommunikationsmiljö, gårdsmiljö, stembrott, militär miljö)

Uttryck för riksintresset:

Den varierade fornlämningsbilden från förhistorisk tid till tidig medeltid bestående av bl.a. boplatser, rösen, gravar, båtlänningar och grophus. Grottan Stora Förvar på Stora Karlsö med kulturlager från stenåldern. Öarnas medeltida begravningsplatser. Fiskelägen och hamnplatser från järnålder till 1800-talet. Stembrytningslokalerna, synliga som dagbrott, främst vid Suderhamn på Stora Karlsö.

Karlsöklubbens byggnader från slutet av 1800-talet, med bland annat jakt paviljong samt kulturpräglad växtlighet genom inplantering av arter på Stora Karlsö. Fyrplats med säreget fyrhus med lanternin, fyrvaktarbostäder och uthus.

Den flacka kuststräckan på Ekstakusten, på de flesta ställen avskild från socknens och gårdarnas odlingslandskap genom skog med vissa inslag av odlingsmark.

Kronvalds och Djupviks fiskelägen med båthus och bodar, främst i trä, bland annat i skiftesverk. Båthusen och stenpiren vid Djupvik. 1700-talsskansen vid Skansudd, bestående av en vall, samt linjen med kustvärn från andra världskriget.

Stenåldersboplatser vid Ajvide, bronsåldersrösen och skeppssättningarna längs kusten, de forntida öppna åkeryrtorna, husgrunderna och stensträngarna från äldre järnålder samt gravfälten.

Gårdsbebyggelsen med koppling till strandbruk vid Käbbe, Bjärges, Ajvide och Jakobs i lägen med förhistorisk eller medeltida kontinuitet. Enkel- och parstugorna i sten med ekonomibyggnader i sten och trä. De stora manbyggnaderna i sten, i utskiftade lägen utmed raka kustvägar från laga skiftet.

De öppna siktlinjerna mot Karlsöarna från Ekstakusten och mellan själva Karlsöarna.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Eskelhem [I57] (Eskelhems och Tofta socknar)

Motivering:

Odlingslandskap med tät och variationsrik fornlämningsmiljö, som visar på bosättning sedan förhistorisk tid. Tillsammans med 1700–1900-talsbebyggelsen i ett sockencentrum med medeltida ursprung speglar området en gynnsam plats för bosättning och försörjning sedan förhistorisk tid fram till nutid. (*Fornlämningsmiljö, odlingslandskap, sockencentrum*)

Uttryck för riksintresset:

Bronsåldersgravarna i form av rösen och skeppssättningar samt järnåldersgravfält.

Järnåldersgårdarna, med ett stort antal husgrunder i sten, som överväxta vallar, och med tillhörande omfattande stensträngssystem och forntida åkerytor.

Den medeltida kyrkan i Eskelhem vid ett äldre vägskäl i socknens centrum där gårds- och bostadsbebyggelsen har en utdragen byliknande karaktär utmed landsvägen. De relativt korta siktlinjerna mot kyrkan på grund av bebyggelse och vegetation. Det på avstånd, från de öppna markerna i väster och öster, synliga kyrktornet. Den till kyrkan och kyrkogården angränsande prästgården med stor manbyggnad från 1700-talet i sten med två våningar under brant tegeltak samt stor ladugård i sten från 1800-talet.

Gårds- och bostadsbebyggelsen från 1700- och 1800-talet, både i form av stenhusbebyggelse och mindre bostadshus samt uthus i skiftesverk. Grupperingen i ensamgårdar, kluvna i gårdsparter som under 1800-talet och vid laga skiftet har kompletterats med yngre gårds- och bostadsbebyggelse i nya lägen utmed vägarna. Den senare gårdsbebyggelsen från sekelskiftet 1900 i trä, ofta försedda med verandor och rik snickarglädje.

Äldre, småskaliga, vindlande vägsträckningar med stenvalvsbroar och alléer.

Landskapet som visar järnålderns bosättning i nu delvis uppodlade ängsmiljöer som ännu är avläsbara i odlingslandskapet. De historiska gårdarnas lägen som sedan medeltid återfinns i periferin av ängsmarken och ut mot högre liggande landskapspartier.

Sambandet mellan de i inägolandskapet centrala boplatslägena från järnålder inom synhåll från de medeltida och historiska gårdslägena utmed landsvägarna som omger inägolandskapet.

Fallet [I13] (Tingstäde sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö i karg utmark med lämningar efter en isolerad järnåldersgård som avspeglar en liten bys utveckling från äldre till yngre järnålder med trolig kontinuitet in i medeltid. Området utgör ett belysande exempel på järnåldersmänniskornas nyttjande av ett landskapsrum.

(Fornlämningsmiljö)

Uttryck för riksintresset:

Ett tiotal välbevarade husgrunder, stensträngar, skärvstenshög och gravfält. I området finns även syllstenar för trähus. Fornlämningarnas täta inbördes sammanhang, orördhet och avsaknad av rekonstruktioner. Landskapsrummet sträcker sig från hällmarker i söder till sankta områden i norr med öppna betesmarker i anslutning till den tidigare bebyggelsen.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Fardhem-Linde [I55] (Fardhems och Linde socknar)

Motivering:

Centralbygd i kuperat odlingslandskap med bruknings- och bosättningskontinuitet sedan förhistorisk tid. Medeltida tredingskyrka vid Fardhem och Linde medeltida kyrka. (Sockencentrum, gårdsmiljö)

Uttryck för riksintresset:

Sandarve kulle med husgrunder, stensträngssystem och vägar från järnåldern. Järnåldersgravfält vid Prästgården i Fardhem och Rojrhagen. Lindebergets två fornborgar, den ena med 30-talet gravar. Medeltida kyrkorna Fardhem och Linde, den senare med stiglucka, sockenmagasin och prästgårdsruin. Gårdsbebyggelse från 1700- och 1800-talet i sten med stora mangårdsbyggnader samt rester efter äldre vägnät.

Fide [I43] (Fide sn)

Motivering:

Småskaligt odlingslandskap med kontinuitet i markanvändning och gårdslägen från äldre järnålder och medeltid till nutid, där inägolandskapet med åker och äng intill gårdarna och stora ut- och betesmarker är tydligt avläsbara. (*Odlingslandskap*)

Uttryck för riksintresset:

Det småbrutna mosaikartade odlingslandskapet med inslag av ängar, beteshagar och mindre skogsområden. Husgrunderna i form av vallar, gravarna i form av stensättningar. Bildstenen vid Österby. Svärdsliplingsstenarna med sliprännor vid kusten söder om Tuviken. Lämningarna efter den vikingatida och medeltida bebyggelsen såsom husgrunden från järnåldern vid Anderse och den medeltida husruinen vid Odvalds. Kyrkomiljön med Fide medeltidskyrka i sandsten, omgiven av stenmur med stigluckor och med en trädkrans på murens insida. Sockenstugan med stenflistak. Spåren efter det småskaliga kulturlandskapet före jordbruksreformen laga skiftet under slutet av 1800-talet öster om Fide kyrka. Gårdsmiljöerna med i flera fall partkluvna gårdar belägna på ursprunglig medeltida plats. Stenhusbebyggelsen från 1700- och 1800-talet, ibland med flacka tak täckta med sandstensflis. Smedjan från 1800-talet i sandsten med flistak och inmurat medeltidsfönster intill vägen vid Anderse. Det hävdpräglade öppna ängset Fide prästänge. Sambandet mellan bebyggelsen och inägorna i form av åker och äng. Den genomgående nord-sydliga landsvägens sträckning, närmast oförändrad sedan 1600-talet och kantad av stenmurar. 1700–1800-tals bebyggelsens läge utmed vägen, med stickvägar, öppna beteshagar och halvöppna ängsmarker. Landskapet påverkat av jordbruksreformen laga skifte med raka vägar och det stora antalet väl bibehållna stenmurar. De öppna utblickarna över landskapet från vägnätet.

Fjäle i Ala och Visnar ängar i Alskog [I33] (Ala och Alskogs socknar)

Motivering:

Två isolerade och särskilt välbevarade *fornlämningsmiljöer* av stort vetenskapligt och pedagogiskt intresse, brukade från äldre järnålder in i medeltid. De tydliga spåren av markanvändning och bebyggelse haft stor betydelse för tolkningen av odlingslandskapets framväxt och

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

byggnadsteknikens förändringar på Gotland. Förhistoriska, medeltida och historiska vägsystem som förbinder gårdsmiljöerna med de omgivande bygderna speglar på ett representativt sätt kommunikationsvägarna i det äldre utmarkslandskapet. (*Fornlämningsmiljö, vägmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelse lämningar i form av stolphål, husgrunder och stensatt brunn. Stensträngar, fossila åkrar, odlingsterrasser och fägator i anslutning till gårdsplatserna. Äldre vägar till omgivande områden och socknar, även dessa kantade av järnåldersgravar. Gravfält, som på något avstånd utanför bebyggelse lämningarna och odlingsmarken, omger gårdsplatserna vid Fjäle och Visnar ängar. I Visnar ängar hålväg, kantad av gravar och avbrutna bildstenar samt sliprännor i håll intill en bäck.

Fleringebygden [I7] (Fleringe sn)

Motivering:

Centralbygd kring den medeltida kyrkan, med bebyggelse som särskilt väl speglar den gotländska bondekulturen under 1700- och 1800-talet. (*Sockencentrum, Gårdsmiljö, Kognitiv miljö*)

Uttryck för riksintresset:

Ett väl sammanhållet odlingslandskap präglad av 1800-talets brukningsskick med välbevarad bebyggelse i sten från 1700- och tidigt 1800-tal, omgivet av betade utmarker. Den sägenomspunna spelmansgården Grodde, till vilken en stor del av 1800-talets gotländska allmogemusik är knuten.

Fridarve-Rofinds-Bonsarve [I46] (Vamlingbo sn)

Motivering:

Ett väl sammanhållet och överblickbart odlings- och beteslandskap omgivet av skog.

Bebyggelsestrukturen bär tydliga spår av en kontinuerlig brukningstradition från äldre järnålder och medeltid och gårdarnas olika lägen över tid framgår tydligt. Även laga skiftets påverkan framgår tydligt genom utflyttad gård mitt i området samt det räta vägnätet. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, gårdsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

I områdets norra delar finns lämningar från järnålder, fossil åkermark, hägnader, husgrunder, malstenar. I öster finns den medeltida ödegården Fridarve bevarad som en restaurerad ruin. Centralt i området finns gårdsbebyggelse från 1700- och 1800-tal men med medeltida ursprung vid Bonsarve och Rofinds. Medeltida grindstolpar vid Rofinds. Bebyggelsen vid Bonsarve ligger sedan laga skiftet kvar på de gamla gårdstomterna och bebyggelse bilden ger därför ett ålderdomligt intryck genom sin täta gruppering. En- och tvåvånings parstugor i sten samt en mindre enkelstuga med tillbyggnader och flistak av sandsten. Restaurerad kvarn miljö vid Bonsarve med holländarkvarn av ovanlig typ. Det rumsliga sambandet mellan den medeltida och historiska bebyggelsen. Det öppna beteslandskapet runt ruinen Fridarve och fria siktlinjer ut över odlingslandskapet och den vid laga skiftet utflyttade gården.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Fårös västra kust [I1] (Fårö sn)

Motivering:

Kustnära, varierat och öppet *odlingslandskap*. Gårdsmiljöer med intilliggande åkrar samt omgivande utmarker bildar ett läsbart landskap där kopplingen mellan gården, dess inägomark och utmark är mycket tydlig. Ett flertal välbevarade *fiskelägen* visar på fiskets betydelse som näringsfång. Landskapet återspeglar den mångsidiga markanvändningen på Gotland från järnåldern till 1700-talet innan de stora jordbruksreformerna omformade landskapet. (*Fornlämningsmiljö, odlingslandskap, fiskeläge, gårdsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningar med bl.a. husgrunder och fossil åkermark från äldre järnålder vid Langhammars och Lauter. Vikingatida och medeltida hamn vid Gamla hamn med gravar och kapellgrund. Gårdsmiljöer och kulturlandskap med byggnader från 1700- och tidigt 1800-tal vid Bondans och Langhammars. Gårdsbebyggelsen vid Bondans utspridd i en oregelbunden, elliptisk planform. Langhammars på norra kusten med ursprungligt gårdsläge och medeltida husruiner vid Dyänge. Kalkpatrongården Blesellska huset i framträdande strandläge vid Lauter. På södra kusten tät gårdsbebyggelse vid Mölnor, ekonomibyggnader och lambgiftar med agtak. Kalkugnar och väderkvarnar i sten. Fiskebodas, vissa äldre bodas med kallmurade stenvägg, gavelgång och flacka faltak. En sällsynt knuttimrad bod vid Jauvika, Lauter fiskeläge samt lots- och vaktstuga på Lauterhorn. Helgumannens fiskeläge utgör en tät klunga strandbodas i ensligt läge på klapperstensstranden. Det betade landskapet med öppna vyer och åkrar inhägnade med stenvägg. Det rumsliga sambandet mellan gårdarna, dess inägomark och utmarkerna bestående av myrar, betad alvarmark, skog och strand.

Gasmora [I3] (Fårö sn)

Motivering:

Öppet *odlingslandskap* präglad av 1700- och 1800-talets markanvändning, med välbevarade gårds- och bebyggelsemiljöer som har tydlig koppling till omgivande produktionsmarker. Odlingslandskapet närmast gårdarna och den omgivande utmarken med kvarnar och kustanknutna anläggningar för fiske och kalkbränning som visar dessa binäringars betydelse för försörjningen. (*Odlingslandskap, gårdsmiljö, kvarnmiljö, fiskeläge*)

Uttryck för riksintresset:

Gårdsmiljöer med betade strand- och alvarmarker inramade av hägnader i sten och trä vid Gasmora och Nystugu. Väderkvarnar, lambgiftar och linbastur. Stora Gasmora och Nystugu har bebyggelse från 1700- och 1800-talet, där den höga tvåvånings manbyggnaden på Gasmora och bebyggelsen med bland annat agladugård på Nystugu är de mest framträdande. Gårdsbebyggelse vid Stora Hoburga och Båta med väderkvarnar och torkbastur. Fiskeläget Ulsbod innanför Västerriv och kalkugn på Alnäsaudden. På Vingardsalvret finns en knuttimrad lambgift som ger ett förhistoriskt intryck. Området är ett levande kulturlandskap där den odlade jorden brukas och alvarmarker och strandvallar i naturliga terrasser betas. Genom öppenheten vid gårdarna, ger landskapet storslagna vyer med vindlande stenvägg, ålderdomlig bebyggelse och vid horisont över havet.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Gårdsbebyggelsens läge intill den gamla vägen och med åker- och betesmarker som mjukt sänker sig från bebyggelsen ner mot havet.

Gervalds [I44] (Vamlingbo sn)

Motivering:

Välbevarade *ensamgårdar* med tydliga spår av en kontinuerlig bosättning sedan järnålder. Ett småskaligt *odlingslandskap* med välavgränsade åkrar, ängen och betesmarker och omgärdade av stenmurar. Landskapet längs vägen förbi gårdarna Gervalds och Sippmanne, är öppet och överskådligt och ramar in bebyggelsen med tillhörande inägolandskap vilket ger en belysande bild av en typisk landskapsstruktur från 1700- och 1800-talet. *Fiskeläge* med rötter i vikingatid visar på fiskets stora betydelse för näringsfånget. (*Ensamgård, odlingslandskap, fiskeläge, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningar i form av gravfält, ett flertal husgrunder och stensträngar från järnåldern. Ruiner efter den medeltida gården Sippmanne samt medeltida grindstolpar. Öppet och kuperat åker- och hedlandskap samt gårdsbebyggelse från 1800-talet i sten under tegel- och flistak. Manbyggnader med bakbyggen och sidoljusfönster vid huvudentrén (smala fönster på ömse sidor) och små vindsfönster på gavlarna. Stenmurar kantar vägarna och hägnar in åker- och betesmarken. Väderkvarnar, varav någon som ruin, med sexkantig planform och lökkupol, vilket är typiskt för området. Strandbodas i sten med flistak. Gårdarnas inägor, omgivna av stenmurar och sammanbundna med äldre vägar. Det nära sambandet mellan gårdarna och fiskeläget vid Bjärge-slänningar. De smala och raka lagaskiftesvägarna i öst-västlig riktning som leder ner till kusten och vägsträckningen parallellt med kusten utmed gårdarna Stenstugu och Bjärge och söderut ner till Hoburgen.

Gotländska fiskelägen [I60]

Motivering:

Fiskelägen i gotländsk tradition, ofta med rötter i förhistoriska hamnlägen, bestående av ett avgränsat område på den samfälliga stranden med bodar uppförda under 1600- till 1900-talet för de husbehovsfiskande böndernas redskapsförvaring och tillfälliga övernattning. Fiskelägena, som i regel har genomgått få förändringar, avspeglar hur fisket under äldre tid var en viktig länk i den agrara försörjnings- och näringskedjan och är i många fall ännu kopplade till de på avstånd belägna gårdarna de uppkommit ur. De speglar särskilt väl 1700- till 1900-talets strandnära fiske.

(*Fiskeläge*)

Generella uttryck för riksintresset:

De i utmarken, på ofta karga och öppna stränder, belägna fiskelägena Sigsarvestrand och Häftingsstadar i Hangvar, Agbod i Gothem, Hammars i Norrlanda, Grynge i Gammelgarn, Tomtbod i Burs, Vitvär i Ardre, Hus i Rone, Holm i Vamlingbo, Valbybodas i Fröjel, Kovik i Sanda och Gnisvärd i Tofta. Redskapsbodarna, liggbodarna för övernattning och båthusen, uppförda i material från omgivningarna eller från återbruk, samt tillhörande anläggningar präglas av småskalighet,

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

enkelhet och knapphet. De äldre bodarna från 1600- till 1800-talet byggda i skiftesverk (bulbodnar) eller knuttimring med gavelgång och faltak (brädtak) alternativt i sten, ofta med flistak. De yngre bodarna från 1900-talet av resvirke med spån-, papp- eller plåttak. Gistgårdarna och torkställningarna för nät. De övriga anordningarna som exempelvis lysstänger, fiskrökar, båtvinchar, båtlänningar, bryggor och kajer.

Uttryck för Agbod (Gothem sn):

Fiskeläget med ett 10-tal träbodnar från 1800- till 1900-talet. De tjärstrukna redskapsbodarna i trä under bräd- eller spåntak samt de fåtaliga bodarna i skiftesverk (bulbodnar). Bandtunen (gårdesgården) och gistgården med enestolpar för nättorkning. De enkla träbryggorna. Den fria sikten över viken och mot havet i väster. Den inåt land låglänta skogsmarken, vilken gör att fiskeläget uppfattas först där vegetationen öppnar sig på stranden.

Uttryck för Gnismärd (Tofta sn)

Fiskeläget med ett 40-tal träbodnar, mestadels i resvirke och med varierande takmaterial, från 1800- till 1900-talet i tre rader och med en gata mellan de två östra raderna samt en bred gistgård med torkställningar ut mot den yttersta bodraden. Bodarna placerade med långsidorna utåt gatan och gistgården. Den mindre fiskehamnen med betongkaj från 1900-talets mitt. Kapellet i sten från 1800-talets första hälft. Den öppna omgivningen närmast fiskeläget och de vida utblickarna över havet med Karlsöarna i fonden i sydväst.

Uttryck för Grynge (Gammelgarn sn):

Fiskeläget med ett 20-tal stenbodnar från 1700- till 1800-talet. Bodraderna som bildar ett kors med oregelbundna armar där flertalet av bodarna är placerade med långsidorna utåt och i många fall även har sammanbyggda gavlar. De flacka bräd- och plåtklädda takfallen som antyder att bodarna tidigare har haft tak av stenflis. Gistgården med torkställningar österut. Den mindre fiskehamnen och betongkajen från 1900-talets mitt. Ensyrarna, det vill säga de öppna kolfyrarna på två pelare av staplad kalksten. Läget på en udde med synlighet på långt håll utmed stranden söderifrån. Den mestadels öppna och obebyggda omgivningen närmast fiskeläget och den vida utsikten mot det öppna havet i öster.

Uttryck för Hammars (Norrlanda sn):

Fiskeläget med en handfull träbodnar, i skiftesverk (bulbodnar) eller resvirke, från 1700- till 1900-talet, placerade i en rad på stranden innanför en brygga. Skogsmarkerna inåt land. Den närmast fiskeläget hävdade halvöppna ängsmarken med inslag av barrträd. Den vida utsikten mot öppet hav i öster.

Uttryck för Holm (Vamlingbo sn):

Fiskeläget med ett 10-tal stenbodnar i en rad med flacka flistak av sandsten, i regel placerade med långsidorna utåt havet och i några fall sammanbyggda till dubbelbodnar. Det öppna läget på en svagt kuperad och sluttande strandäng, på en udde med ett raukfält, väl synligt från sydväst utmed den flacka sandstranden. De öppna siktlinjerna mot havet och den obebyggda holmen Heligholm i söder.

Uttryck för Hus (Rone sn):

Fiskeläget med ett 15-tal bodnar i relativt oregelbundna rader som kantar en mindre T-korsning mellan tillfartsvägarna. Bodarna i både trä och sten främst placerade med gavlar utåt vägarna genom fiskeläget och i många fall belagda med kalkstensflis i (oregelbunden) vildtäckning. Vissa

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

bodar av hög ålder med långt utskjutande tak över ingångsgaveln. I den östra delen lysstängerna och gistgårdarna med torkställningar. Den mindre fiskehamnen, båtlänningarna (båtrännorna) och småbryggorna innanför de enkla pirarmarna. Det fria läget på öppen strand med skog i fonden och väl synligt från den intilliggande lanthamnen i Ronehamn.

Uttryck för Häftingsstadar (Hangvar sn):

Fiskeläget, av enklaste typ, utan vare sig brygga eller andra gemensamma anordningar. De enkla träbodarna från 1600- till 1900-talet. Båthusen närmast vattnet med gaveln mot havet. Det ödsliga läget, som nås från land via en knappt farbar skogsväg från Häftingsgårdarna, synligt först nere på klintkustens strand i obebyggda skogsområden. Den obrutna havsutsikten mot väster.

Uttryck för Kovik (Sanda sn):

Fiskelägesmuseet med ett flertal ditflyttade äldre bodar. Bodarna och båthusen i skiftesverk (bulbodar), resvirke och sten med flis-, bräd- och spåntak. Lysstängen, gistgården och kapellet från 1960-talet ett stycke bort. Bandtunen (gårdesgården) som omger museet. Det yngre fiskeläget med fiskehamnen från 1900-talets första hälft och raden av röda träbodar vid en mindre kajläggning längre utåt udden. Läget på en långsträckt udde utmed en flikig kuststräcka, väl synligt utmed kusten från söder samt från länsvägen. De fria och från bostadsbebyggelsen inåt land opåverkade siktlinjerna från udden med fiskelägena, kapellet och de öppna strandbetesmarkerna. De vida utblickarna över havet med Karlsöarna i fonden i sydväst.

Uttryck för Sigsarvestrand (Hangvar sn):

Fiskeläget, av enklaste typ, utan vare sig brygga eller andra gemensamma anordningar. Det mindre antalet oregelbundet utplacerade träbodarna i skiftesverk (bulbodar), varav ett båthus, från 1700- till 1900-talet. Det ödsliga läget som nås från land via en skogsväg och brant backe i en skärning ner genom bergsklinten gör fiskeläget synligt först nere på klapperstenstranden i ett obebyggt skogsområde. Den obrutna havsutsikten mot väster.

Uttryck för Tomtbod (Burs sn):

Fiskeläget på ett med bandtun (gårdesgård) avgränsat område med ett 30-tal bodar i både trä och sten, varav några dubbelbodarna. Stenbodarna, ofta med flistak men även bräd- eller papptak, nästan alltid med en skorsten placerad i ett hörn. Bodarnas placering, i stort sett i två rader utmed en ”bygata”. De två lysstängerna, bryggan och båtlänningarna. Gistgården och fiskröken. Läget på en öppen strandäng som närmast inåt land är något igenväxande med låg skog. Inåt land de obebyggda skogsmarkerna med åkrar och öppna beteshagar. Den obrutna havsutsikten mot sydost.

Uttryck för Valbybodarna (Fröjel sn):

Fiskeläget med ett 30-tal bodar från 1800- till 1900-talet i skiftesverk (bulbodarna) eller resvirke, flera med brädtak. Bodarnas placering i två rader med den breda gistgården för nättorkning emellan. Båthusen närmast stranden och den lilla fiske- och småbåtshamnen med betongarmar. Inåt land de obebyggda skogsmarkerna som höjer sig i terrasser, vilket gör att fiskeläget uppfattas först där vegetationen öppnar sig på stranden. Det öppna läget med fri sikt och vida utblickar över havet och Karlsöarna i väster.

Uttryck för Vitvär (Ardre sn):

Fiskeläget med ett 20-tal bodar i både sten och trä, från 1700- till 1800-talet, varav många sammanbyggda. Bodarnas placering i två vinklade rader. Stenbodarna med flacka flistak av kalksten

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

med vildläggning och träbodarna och båthusen i resvirke med bräddtak i en egen rad mot nordost och med gavlarna mot stranden. De två lysstängerna, de inhägnade gistgårdarna och fiskrökarna. Läget på en flack strandäng med en udde eller sandrevel som naturlig vågbrytare för bryggan. I norr och nordost den öppna och obebyggda strandängen med fria siktlinjer från stugtomterna i skogsbrynen bortanför. Den obrutna havsutsikten mot sydost.

Gotlands medeltida kyrkomiljöer [I59]

Riksintresset Gotlands medeltida kyrkomiljöer utgörs av 92 kvarstående och i bruk varande kyrkor samt sex ruin- eller ödekyrkor som är jämnt och tätt fördelade över ön. 67 av kyrkorna och tre av ödekyrkorna utgör separata delområden inom riksintresseanspråket Gotlands medeltida kyrkomiljöer. Övriga kyrkor och ruiner ingår i andra riksintresseanspråk (helhetsmiljöer)¹.

Motivering:

Kyrkomiljöer med romanska och gotiska landsbygdskyrkor och ett fåtal ödekyrkor, uppförda under 1100- till 1300-talet, som åskådliggör landsbygdsocknarnas centrala roll som religiösa och administrativa centrum från medeltid, men i många fall redan under förhistorisk tid, och därefter kontinuerligt in i nutid. Kyrkobyggnaderna representerar en välutvecklad sakral byggnadskonst med tydliga såväl västliga som östliga influenser i ett komprimerat men påkostat utförande sammanfört i en regional gotländsk byggnadsstil där arkitekturen vittnar om medeltidens ekonomiska välstånd på Gotland och epokens hantverksskicklighet. (*Kyrkomiljö, sockencentrum*)

Generella uttryck för riksintresset:

De 92 välbevarade ännu kvarstående och i bruk varande medeltidskyrkorna i sten jämte de sex ruin- eller ödekyrkorna med omgivande miljö där kyrkobyggnaderna i många fall utgör landmärken i ett omgivande öppet landskap. De ofta utmed landsvägarna och med långa siktlinjer framträdande kyrktornen, särskilt på de uppodlade delarna av ön och i områden med lågväxande hållmarkstallskog, där tornen kan vara synliga från kyrka till kyrka, vilket förstärker tidsdjupet och det medeltida intrycket av kulturlandskapet.

Kyrkogårdarna, ofta med murar och sticluckor från medeltiden och ibland med bevarade medeltida gravhällar. Kyrkogårdarnas gestaltade utformning, med ursprung i 1800-talets slut, med trädkransar, trädrader och/eller alléer.

Kastalerna, de tornliknande försvarsbyggnaderna, från 1100- och 1200-talet som återfinns i vissa kustsocknar.

De närbelägna förhistoriska lämningarna, såsom bildstenar, gravfält och fornborgar som vittnar om lång kontinuitet i användningen av platsen med koppling till tro, rättskipning och andra offentliga sammankomster.

De medeltida prästgårdsruinerna och prästgårdsportalerna. Prästgårdarna med manbyggnader i kalk- eller sandsten, ofta i två våningar och huvudsakligen uppförda under 1700-talet, i vissa fall på

---

¹ Dessa är: Alskog, Anga, Ardre, Bro, Buttle, Bäl, Eskelhem, Fardhem, Fide, Fleringe, Grötlingbo, Hablingbo, Hall, Hejnum, Kräklingbo, Lau, Linde, Roma, Silte, Sjonhem, Sundre, Visby domkyrka, Västergarn, Öja, Östergarn, kyrkoruinen i Västergarn, Roma klosterruin samt ruinen Gunnfjauns kapell.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

medeltida grund. De i flertalet fall kompletterande flyglarna och ekonomibyggnaderna, ofta uppförda i stort format.

De anslutande sockenmagasinen, varav flertalet på eller omedelbart utanför kyrkogården, sockenstugorna, klockarbostäderna, skolmiljöerna med skolor och lärarbostäder.

De hävdpräglade kyrk- och prästängena samt de närbelägna välbevarade gårdsmiljöerna uppförda under framför allt 1700- och 1800-talet.

Uttryck för Akeböck:

Kyrkan, belägen i ett mindre sockencentrum intill landsvägen där dess torn är synligt på långt håll från flera väderstreck. Kyrkogården, omgiven av en lägre stenmur och en trädkrans längs insidan av muren. Sockenmagasinet i trä samt bildstenen från järnåldern på norra sidan av kyrkogården.

Skolmiljön på andra sidan vägen mittemot kyrkan med det äldre skolhuset från 1840-talet och det yngre från 1890-talet samt uthusen från 1800-talets mitt, allt i sten. Den relativt tätt grupperade gårdsbebyggelsen i ett radbyliknande mönster med bostadshus från främst 1800-talet i sten norr och söder om kyrkan.

Uttryck för Ala:

Kyrkan, belägen direkt intill den äldre landsvägen där den på grund av vegetation är synlig först på närmare håll. Kyrkogården, omgiven av en lägre stenmur och en trädkrans längs insidan av muren.

Sockenmagasinet i trä i ängesrest väster om kyrkan. Skolhuset, numera församlingshem, från 1800-talet och den tidigare lärarbostaden med tillhörande ekonomibyggnader norr om kyrkan.

Gårdsbebyggelsen från 1800-talet i sten utmed västra sidan av vägen.

Uttryck för Alva:

Kyrkan, belägen i ett sockencentrum intill den äldre landsvägen, där den framträder på längre håll från sydost och från vägen mot Rone. Kyrkogården, omgiven av en kraftig stenmur med trädrader på insidan mot norr och söder. Prästgården från 1870-talet med flygel (tidigare sockenstuga) och ekonomibyggnader söder om kyrkan. Det tidigare skolhuset nordväst om kyrkan.

Uttryck för Atlingbo:

Kyrkan, belägen i närheten av vägskäl utmed landsvägar med dess tornhuv synlig på avstånd från flera väderstreck. Kyrkogården, omgiven av en kraftig stenmur. Prästgården från ca 1770 med flygel norr om kyrkan. Det tidigare skolhuset från 1870-talet i sten och den tidigare lärarbostaden från 1928 tvärs över vägen i anslutning till kyrkan.

Uttryck för Bara ödekyrka:

Kyrkoruinen, belägen i en glänta omgiven av skog där endast dess torn höjer sig över skogen och syns från det låga Baraberget i väster. Kyrkogården, omgiven av en kraftig stenmur och med en medeltida gravhäll söder om kyrkoruinens kor.

Uttryck för Barlingbo:

Kyrkan, belägen intill landsvägen. Det öppna odlingslandskapet gör kyrkan och dess kraftfulla torn synlig från många väderstreck. Kyrkogården, omgiven av en trädkrans med högväxande lövträd. Prästgården från sekelskiftet 1900 av tegel i nygotik med flygel från 1880-talet norr om kyrkan. Gårds- och bostadsbebyggelsen och kapellet i sten från 1800-talets slut utmed vägen norr om kyrkan.

Uttryck för Björke:

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Kyrkan, öppet belägen i en mindre dunge intill en korsning mellan landsvägar. Det storskaliga odlingslandskapet gör kyrkan och dess takryttare synlig på långt håll i alla väderstreck.

Kyrkogården, planterad med högväxande lövträd i rad mot vägen i öster och mot söder. Det tidigare skolhuset från sekelskiftet 1900 i sten och den tidigare lärarbostaden på andra sidan vägen mitt emot kyrkan. Gårdsbebyggelsen i anslutning till kyrkan samt det medeltida ”S:ta Katarinas gilleshus”, senare ombyggt till gårdsmagasin, vid Björksarve i väster.

Uttryck för Boge:

Kyrkan, belägen intill landsvägen. Det halvöppna, småskaliga jordbrukslandskapet öster om Kallgateburg-Hejnumhällars vidsträckt hällmarksbarrskog gör kyrkan synlig från söder utmed landsvägen. Kyrkogården, omgiven av en kraftig stenmur och med äldre lövträd i rad i öster och väster. Det välbevarade sockenmagasinet i sten från 1850-talet. Det tidigare skolhuset från slutet av 1800-talet intill kyrkogården. Den täta gårdsbebyggelsen från 1700- och 1800-talet i kalksten och trä på andra sidan av vägen nordost om kyrkan.

Uttryck för Bunge:

Kyrkan, öppet belägen intill och synlig från länsvägen. Kyrkogården, omgiven av en kraftig stenmur med bevarade skyttegluggar samt stigluckor i norr, väster och söder. Prästgårdsruiinen från 1300-talets mitt nordost om kyrkogården. Det mindre kyrkstallet i sten mot kyrkogårdsmuren väster om kyrkan. Skolhuset från 1800-talets mitt, numera skolmuseum, på andra sidan vägen norr om kyrkan samt ytterligare ett tidigare skolhus från 1900-talets början väster om kyrkan. Friluftsmuseet Bungemuseet öster om kyrkan, anlagt i början av 1900-talet, med kansli i den tidigare lärarbostaden.

Uttryck för Burs:

Kyrkan, öppet belägen intill och synlig från landsvägen. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och sockenmagasinet vid den norra muren. Den storskaliga och sammanhållna prästgårdsmiljön från 1700-talets slut och 1800-talets första decennier väster om kyrkan med manbyggnad, flyglar och tre stora ladugårdslängor placerade i U-form. Skolhuset, numera förskola, ursprungligen från tidigt 1900-tal öster om kyrkan.

Uttryck för Dalhem:

Kyrkan, öppet belägen vid ett vägskäl intill och väl synlig från landsvägarna. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Prästgårdsmiljön från 1770-talet och 1800-talets början med manbyggnad med medeltida delar, flygel och källarbyggnad från 1830-talet norr om kyrkan. Skolmiljön med bland annat en skolbyggnad från tidigt 1900-tal väster om kyrkan. Det medeltida minneskorset i sten utmed vägen nordost om kyrkan.

Uttryck för Eke:

Kyrkan, något skymt belägen vid en korsning mellan landsvägar. Kyrkogården, omgiven av en trädkrans och en mur runt den nyare delen. Sockenmagasinet från ca 1820 vid kyrktornets norra sida. Klockargården, numera hembygdsgård, med manbyggnad, flygel och ekonomibygnader väster om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden från tidigt 1900-tal söder om kyrkan.

Ängesmarkerna sydost om landsvägen med sockenbastu och frikyrka utmed vägen mot Grötlingbo. Gårdsbebyggelsen från 1700- och 1800-talet.

Uttryck för Ekeby:

Kyrkan, väl synlig och öppet belägen intill en korsning mellan landsvägar. Kyrkogården, omgiven

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

av en stenmur med stiglucka i norr. Sockenmagasinet i trä intill kyrkogården. Skolbyggnaden från tidigt 1900-tal och den tidigare lärarbostaden söder om kyrkan. Gårdsbebyggelsen vid Lindarve och Mangsarve väster och öster om kyrkan. De hävdpräglade ängesmarkerna i Mangsarveänget med omgivning.

Uttryck för Eksta:

Kyrkan, centralt belägen i socknen intill en korsning mellan landsvägar. Den omgivande vegetationen och bebyggelsen gör kyrktornet synligt på något håll från intilliggande vägar. Kyrkogården, omgiven av en stenmur, den östra delen hög med inmurade gravhällar, och en trädkrans på insidan av muren. Prästgården med manbyggnad från 1770-talet uppförd på medeltida grund, flygel från 1840-talet och ekonomibyggnader från omkring 1880 i sten söder om kyrkan. Skolmiljön med bland annat det tidigare skolhuset från sekelskiftet 1900 väster om kyrkan. Gårdsmiljöerna, bland annat vid Kvie, från 1700- och 1800-talet i bebyggelselägen samtida med kyrkan. Det halvöppna odlings- och beteslandskapet väster om kyrkan med husgrunder, stensträngar (hägnadsrester) och åkerytor från järnåldern.

Uttryck för Elinghems ödekyrka:

Kyrkoruinen, belägen intill en korsning mellan landsvägar och synlig utmed anslutande vägar. Kyrkogården, omgiven av en ringformig stenmur med ett troligt ursprung som fornborg. Den omgivande ängesmarken med lövträd och hassel.

Uttryck för Endre:

Kyrkan, i framträdande läge på västra slänten av en höjdrygg intill en korsning mellan landsvägar. Det öppna odlingslandskapet ger siktlinjer från väster och nordväst där kyrkan utgör ett landmärke. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stiglucka i norr. Sockenmagasinet i trä på utsidan av kyrkogårdens östra del. Prästgården med manbyggnad med medeltida ursprung, flygel och ekonomibyggnader söder om kyrkan. Skolmiljön med skolbyggnader från 1800-talets slut och senare nordost om kyrkan. Den välbevarade gårdsmiljön Kvie som tidigare fungerat som skjuts- och gästgivargård nordväst om kyrkan.

Uttryck för Etelhem:

Kyrkan, belägen intill en korsning mellan äldre landsvägar och synlig först på nära håll på grund av bebyggelse och vegetation. Kyrkogården, omgiven av en låg stenmur. Det tidigare skolhuset från tidigt 1900-tal nordost om kyrkogården. Stationssamhället med den före detta järnvägsstationen med tillhörande park samt det tidigare järnvägshotellet kombinerat med lanthandel på andra sidan vägen väster om kyrkan.

Uttryck för Fole:

Kyrkan, öppet belägen i ett odlingslandskap på gränsen mot skog och väl synlig från landsvägen en bit bort. Kyrkogården, omgiven av en kraftig stenmur med stiglucka i öster. Sockenmagasinet i sten på kyrkogårdens östra del. Prästgården från 1820-talet på en parkliknande tomt med manbyggnad uppförd på delvis medeltida grund, flygel samt bryggghus/bagarstuga och stor, delvis medeltida ladugård norr om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden från 1858 och den tidigare lärarbostaden söder om kyrkan.

Uttryck för Follingbo:

Kyrkan, öppet belägen i en dunge intill landsvägen nedanför en skogsklädd höjtplåtå. Det

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

storskaliga odlingslandskapet ger långa siktlinjer, bland annat från länsvägen, där kyrkomiljön utgör ett landmärke. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren samt kulturgravar, bland annat assessorskan Anna Dubbes grav från 1800-talets början. Prästgården med manbyggnad från 1700-talets slut, flyglar och ladugård väster om kyrkan. Gårdsmiljön vid Nygårds med manbyggnad, flyglar och ekonomibyggnader i sten och skiftesverk från 1700- och 1800-talet.

Uttryck för Fröjel:

Kyrkan, belägen intill länsvägen i övergången mellan ett småskaligt odlingslandskap och skog inåt land och med ett vikingatida hamnläge och handelsplats, numera åkermark, väster om kyrkomiljön. Ruinen av en strategiskt placerad kastal med framträdande läge norr om kyrkan och med fri utblick över kusten på kanten ovanpå en strandvall (plåtå). Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stigluckor i öster och väster. Sockenmagasinet från 1814 på kyrkogårdens norra del. Labyrinten, en så kallad trojeborg, på kyrkogårdens östra del. Det tidigare skolhuset från 1900-talets början väster om kyrkan nedanför strandvallen. Den högt placerade fornborgen i sydost som föregick kyrkans och kastalens etablering och som förstärker bilden av det strategiska kustläget.

Uttryck för Fårö:

Kyrkan, belägen intill landsvägen i ett mosaikartat odlingslandskap med skog inåt land. Det framträdande läget ovanpå en strandvall (plåtå) ger utblick över Kyrkviken och kusten i öster. Kyrkogården omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Prästgården med manbyggnad från 1960-talet, källarbyggnad av sten från mitten av 1800-talet och församlingshemmet väster om kyrkogården. Längan med kyrkstallarna och skolhuset, numera museum och Bergmancenter, nordost om kyrkan.

Uttryck för Gammelgarn:

Kyrkan, belägen vid ett vägskäl på kanten mellan ett odlings- och beteslandskap och mer skogklädda marker med klint- och hållmarksinslag intill landsvägen. I det öppna landskapet är kyrkan väl synlig från främst nordost, öster och söder. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stiglucka i väster. Kastalen uppförd under 1100-talet direkt intill kyrkan. De tidigare skolhusen och den tidigare lärarbostaden norr om kyrkan. Gårdsmiljöerna med stora ekonomibyggnader, ladugårdar och väderkvarnar i sten uppförda under perioden 1700- till 1900-talet i medeltida eller förhistoriska lägen och med intilliggande gravfält. Den omfattande fornlämningsmiljön med lämningar av järnåldersgårdar, husgrunder, stensträngar (hägnadsrester), åkerytor och fornborg på klintkanten i öster.

Uttryck för Gann ödekyrka:

Kyrkoruinen, belägen i en öppen glänta utmed en avskild vägsträckning. Den omgivande skogs- och ängsmarken gör att ruinen framträder först på nära håll. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Klockstapeln intill kyrkoruinen. Gårdsmiljön från 1800-talet öster om kyrkan.

Uttryck för Ganthem:

Kyrkan, öppet belägen i en svag västsluttning direkt intill landsvägen. Det omgivande småskaliga odlingslandskapet ger relativt långa siktlinjer utmed vägen från väster och kortare siktlinjer från öster. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Det tidigare skolhuset från 1900-talets början och tillhörande ekonomibyggnader samt skolträdgård med fruktträd intill kyrkogården sydväst om kyrkan.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Uttryck för Garde:

Kyrkan, centralt belägen i ett sockencentrum intill ett äldre vägshål. Den omgivande bebyggelsen och höga lövträden gör kyrkan synlig först på nära håll. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med fyra stigluckor och en trädkrans på insidan av muren. Sockenmagasinet inrymt i den västra stigluckan. Den medeltida prästgårdsportalen och prästgården från 1860-talet uppförd på medeltida grund- och källarmurar samt tillhörande flygel och ekonomibyggnader öster om kyrkan. Skolmiljön med skolhuset från 1800-talets slut samt kompletterande sentida skolbyggnader sydväst om kyrkan. Gårds- och bostadsbebyggelsen från 1800-talet invid lämningar av järnåldersgårdar som visar på lång brukningskontinuitet.

Uttryck för Gerum:

Kyrkan, belägen direkt intill landsvägen. Det öppna odlingslandskapet med tät vegetation närmast kyrkan med dess låga takryttare gör den synlig först på relativt nära håll från landsvägen i väster. Kyrkogården omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Gårdsmiljöerna Aimunde och Högvalds intill kyrkan med tät bebyggelse i sten från 1700- och 1800-talet.

Uttryck för Gothem:

Kyrkan, belägen i ett sockencentrum intill landsvägen. Det omgivande öppna odlings- och beteslandskapet och kyrkans höga torn gör den synlig på långt håll i omgivningarna. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stigluckor i väster, öster och nordost och en trädkrans med höga lövträd på insidan på muren. Sockenmagasinet i sten på kyrkogården. Den medeltida kastalruinen intill den västra stigluckan. Prästgården från 1860-talet uppförd på medeltida grund samt flygel och stor ladugård från 1800-talets slut söder om kyrkan. Den medeltida prästgårdsportalen som leder in till prästgården. Skolmiljön med den tidigare skolbyggnaden och den tidigare lärarbostaden nordväst om kyrkan. De ålderdomliga gårdsmiljöerna utmed vägen sydost om kyrkan ut mot kusten, bland annat flera parter under gården Kyrkebinge med många och stora byggnader i sten.

Uttryck för Guldrupe:

Kyrkan, belägen i ett småskaligt, mestadels öppet odlingslandskap intill en korsning mellan landsvägar. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Skolbyggnaden, numera församlingshem, från 1860-talet öster om kyrkan och lindallén som leder från skolan till kyrkogården. Gårdsmiljöerna i den närmaste omgivningen.

Uttryck för Halla:

Kyrkan, belägen intill landsvägen och synlig från nordväst i det öppna odlingslandskapet. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Det tidigare skolhuset från 1890-talet söder om kyrkan. Gårdsmiljöerna i kyrkans närmaste omgivning. Fornborgen söder om kyrkan.

Uttryck för Hamra:

Kyrkan, belägen i ett öppet odlings- och beteslandskap intill landsvägen. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med låga trädrader på insidan av muren i norr, söder och väster samt trappgavelformad port vid huvudentrén från öster. Klockarbostaden och likvagnsboden i norr och präststallet i söder, utanför kyrkogårdens östra del. Den tidigare skolbyggnaden i sten från 1800-talets slut öster om landsvägen. Kastalruinen, bestående av grundmurar, ett hundratal meter öster om kyrkan. Gårdsmiljöerna vid Skogs norr och söder om kyrkan med traditionell bebyggelse i sten från 1800-

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

talet.

Uttryck för Hangvar:

Kyrkan, belägen i ett sockencentrum intill landsvägen. I det omgivande öppna odlingslandskapet är kyrktornet synligt från norr och öster medan vegetation och bebyggelse minskar utblickarna mot kyrkan från övriga väderstreck. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Det tidigare skolhuset norr om kyrkan. Prästgården från 1850-talet väster om kyrkan.

Uttryck för Havgdhem:

Kyrkan, belägen i socknens ursprungliga centrum intill landsvägen. Det omgivande öppna odlingslandskapet i väster gör kyrkan synlig på längre håll. Kyrkogården omgiven av en stenmur. Prästgården med manbyggnad från 1760-talet samt flygel och ekonomibyggnader i sten från 1800-talets slut väster om kyrkan. Skolmiljön med byggnader från början och mitten av 1900-talet öster om kyrkan.

Uttryck för Hejde:

Kyrkan, belägen intill ett vägskäl som förbinder öns västra del med den nord-sydliga huvudvägen. I det omgivande halvöppna odlingslandskapet framträder kyrkan särskilt från öster och väster. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Prästgården med manbyggnad med medeltida ursprung och ombyggd under 1700-talets första hälft, flyglar från 1700-talet och sidoplacerad ladugård från slutet av 1800-talet samt allé som leder till manbyggnaden norr om kyrkan. Skolmiljön med de tidigare skolhusen, numera vandrarhem, söder om kyrkan.

Uttryck för Hejdeby:

Kyrkan, belägen nedanför en låg hållmarkstallskog i en sluttning västerut intill länsvägen. Det omgivande öppna odlingslandskapet ger fri sikt mot kyrkan från öster och från länsvägen i väster. Kyrkogården, omgiven av en låg stenmur och en trädkrans på insidan av muren samt en kort allé utmed infartsvägen i väster. Den tidigare skolbyggnaden, numera hembygdsgård, i sten från 1920-talet och klockarbostaden från 1800-talets första hälft i sten intill kyrkan. Gårdsbebyggelsen vid Norrbys sydost om kyrkan och ett par mindre torpmiljöer i öster.

Uttryck för Hellvi:

Kyrkan, belägen intill landsvägen i halvöppen ängs- och åkermark nedanför en skogsklädd höjdrygg i väster. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stiglucka i väster och en trädkrans på insidan av muren. Kyrkstallet i sten med brädtak (faltak) väster om kyrkan. Den medeltida prästgårdsruinen i prästänget söder om kyrkan. Den småskaliga gårds- och bostadsbebyggelsen från 1800-talet i kyrkans närmaste omgivning.

Uttryck för Hemse:

Kyrkan, belägen intill länsvägen i ett sockencentrum som har utvecklats till tätort (tidigare municipalsamhälle och stationsort). Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stigluckor i väster och söder och en trädkrans på insidan av muren. Skolmiljön söder och väster om kyrkan med två tidigare skolbyggnader, den ena i sten, numera församlingshem, och den andra i trä samt det så kallade Häggska huset, en folkhögskolebyggnad i engelsk villastil (Arts and Crafts) från 1890-talet.

Uttryck för Hogrän:

Kyrkan, belägen intill ett vägskäl. Det omgivande öppna och flacka odlingslandskapet gör kyrkans spira synlig på längre håll från anslutande vägar. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och höga

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

lövträd. Den tidigare skolbyggnaden från 1870-talet i sten, den tidigare lärarbostaden och sockenbastun söder om kyrkan. Gårdsmiljöerna vid Tomsarve och Buters från 1800-talet och den kvarvarande ängesmarken med gravfält och stensträngar (hägnadsrester) öster om kyrkan.

Uttryck för Hörsne:

Kyrkan, belägen i ett sockencentrum intill ett vägskäl utmed landsvägar vid den slingrande Gothemsån. Från de omgivande uppodlade myrmarkerna framträder kyrkan från främst nordväst och nordost. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och trädrader på insidan av delar av muren. Prästgården med manbyggnad, flygel och uthus väster om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden, ursprungligen från sekelskiftet 1900, väster om kyrkan. Den före detta lanthandeln intill bron över ån söder om kyrkan.

Uttryck för Klinte:

Kyrkan, belägen omedelbart nedanför Klinteberget intill ett vägskäl utmed landsvägar. Läget intill berget i öster gör kyrkan synlig från väster men mer skymd från norr och söder på grund av omgivande vegetation och bebyggelse. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Prästgården med manbyggnad, flygel och ladugård direkt väster om kyrkan. Kyrkskolan från sekelskiftet 1900, numera församlingshem, öster om skolan. Gårdsmiljöerna vid Robbjäns och Sicklings med bebyggelse från perioden 1700- till 1900-talet, men med äldre ursprung, i odlingslandskapet väster om kyrkan.

Uttryck för Källunge:

Kyrkan, belägen intill landsvägen. Det öppna, flacka odlings- och före detta myrlandskapet gör kyrkans säregna profil med ett väldigt kor till ett lägre långhus och torn väl synlig från framför allt norr och sydväst. Kyrkogården, omgiven av en stenmur i norr, söder och öster. Prästgården med enbart en manbyggnad norr om kyrkan. Skolmiljön ytterligare en bit norr om kyrkan med tidigare skolbyggnad från 1925, numera bygdegård, tidigare lärarbostad och sockenbastu.

Uttryck för Levide:

Kyrkan, belägen något söder om ett mindre samhälle intill ett vägskäl utmed landsvägar. Det omgivande öppna odlingslandskapet gör kyrkan synlig från söder och väster medan den från norr är något skymd av bebyggelse och vegetation. Kyrkogården, omgiven av en låg stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Prästgården med manbyggnad från 1780-talet samt ekonomibyggnader och park sydost om kyrkan.

Uttryck för Lojsta:

Kyrkan, belägen intill länsvägen och utmed en tidigare farled, numera djupa sjöar (Lojstaträskan). Det omgivande öppna odlingslandskapet med skogsklädda höjder österut ger långa siktlinjer från norr och främst från söder utmed vägen. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Skolmiljön med två skolbyggnader, numera hembygdsgård, från sent 1800-tal och tidigare lärarbostad väster om kyrkan. Det lövträdsdominerade större prästänget med bland annat den tusenåriga Lojstaeken och lämningar efter en järnåldersgård med tillhörande fägata.

Uttryck för Lokrume:

Kyrkan, belägen intill länsvägen. De omgivande skogspartierna gör att kyrkan med sitt kraftiga torn framträder tydligast från nordväst och öster. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stigluckor i väster och öster. Den tidigare skolbyggnaden från 1890-talet sydost om kyrkan.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Uttryck för Lummelunda:

Kyrkan, belägen intill landsvägen. Det omgivande delvis öppna och flacka landskapet gör kyrktornets höga och spetsiga spira synlig på håll utmed vägen från nordväst. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Sockenmagasinet i sten i nordvästra hörnet av kyrkogården. Den tidigare skolbyggnaden, numera församlingshem, söder om kyrkan.

Uttryck för Lye:

Kyrkan, belägen något indraget från länsvägen. De omgivande lövdungarna låter kyrkans skulpturala tornspira framträda först på avstånd, främst från norr. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Sockenmagasinet i sten på kyrkogårdens västra del. Den tidigare skolbyggnaden och den tidigare lärarbostaden från tidigt 1900-tal väster om kyrkan. Sockenstugan utmed vägen mot sydost. Lövträdsallén utmed tillfartsvägen från norr mot kyrkan.

Uttryck för Lärbro:

Kyrkan, centralt belägen utmed länsvägen i samhälle med sentida bebyggelse västerut och intill ett tidigare sund och farled. Från Röcklingebacke i öster är utblickarna ostörda mot kyrkans åttkantiga torn. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och med två medeltida tumbor (gravar) samt en trädkrans på insidan av muren i öster, norr och väster. Den välbevarade kastalen från 1100-talet intill kyrkan. Sockenmagasinet från 1700-talet i sten fristående beläget ett stycke öster om kyrkomiljön. Prästgården med manbyggnad från 1805, uppförd på medeltida grund, och flyglar i sten direkt söder om kyrkan. Skolmiljön med bland annat Korsbygården (ett äldre skolhus från mitten av 1800-talet), numera bygdegård, och tidigare lärarbostäder på södra sidan av länsvägen.

Uttryck för Martebo:

Kyrkan, belägen intill landsvägen. Det omgivande öppna odlingslandskapet ger fria siktlinjer från nordväst, söder och delvis utmed vägen från öster. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädrad mot vägen på insidan av muren. Prästgården med manbyggnad från 1880-talet samt flygel i sten och ekonomibygnader i trä söder om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden öster om kyrkan.

Uttryck för Mästerby:

Kyrkan, belägen i ett äldre vägskäl mellan landsvägar i ett mestadels öppet och flackt odlingslandskap. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Sockenmagasinet från 1860-talet i sten i kyrkogårdens nordöstra hörn. Det tidigare skolhuset från mitten av 1800-talet, numera församlingshem, och de tidigare lärarbostäderna söder om kyrkan. Sockenbastun med tvättstuga i dungen västerut. Gårdsmiljöerna vid Sallmunds i kyrkans närmaste omgivning.

Uttryck för Norrlanda:

Kyrkan, belägen intill landsvägen med synligt läge på gränsen mellan skog i söder och ett öppnare odlingslandskap i norr. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren samt stigluckor i öster och norr. Den tidigare skolbyggnaden från 1800-talets andra hälft och den tidigare lärarbostaden från tidigt 1900-tal samt den rekonstruerade medeltida gårdsporten som leder in till skolgården sydost om kyrkan. Gårdsbebyggelsen vid Petsarve från 1700- och 1800-talet.

Uttryck för När:

Kyrkan, belägen i ett sockencentrum intill Närsån och landsvägen. Den lummiga omgivningen med höga träd gör kyrkan synlig först på ganska nära håll. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

stigluckor i söder och sydost. Prästgården med manbyggnad från 1760-talet samt flygel sydost om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden från mitten av 1800-talet öster om kyrkan och den nyare skolan på andra sidan landsvägen öster om prästgården.

Uttryck för Näs:

Kyrkan, belägen i en dunge intill landsvägen. I det omgivande öppna odlings- och beteslandskapet är kyrkans låga torn synligt i landskapet först på nära håll norrifrån och på litet större avstånd från söder. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Den tidigare skolbyggnaden från 1800-talets slut, numera bygdegård, och den tidigare lärarbostaden söder om kyrkan. Gårdsbebyggelsen vid Lingsarve från slutet av 1800-talet.

Uttryck för Othem:

Kyrkan, belägen i ett mindre sockencentrum i närheten av landsvägen. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stiglucka i söder. Prästgården med medeltida delar i manbyggnad från 1770-talet samt två flyglar och ekonomibyggnader från 1800-talet sydväst om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden, numera församlingshem, från 1880-talet i sten och den tidigare lärarbostaden med flera uthus söder om kyrkan. Sockenmagasinet från 1840-talet i sten söder om kyrkan. Det mindre gravfältet väster om länsvägen.

Uttryck för Rone:

Kyrkan, belägen på en svag höjdrygg i ett sockencentrum intill en korsning mellan landsvägar. Det omgivande öppna och flacka odlingslandskap gör det höga tornet med dess spetsiga spira synligt på långt avstånd. Kyrkogården, närmast triangelformad, omgiven av en stenmur och en trädkrans på insidan av muren. Prästgården med manbyggnad från 1940-talet intill kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden från 1903 i trä intill vägen söder om kyrkan. ”Gamla posten”, två sammanbyggda enkelstugor, varav den ena med tak av stenflis, ett stycke österut längs vägen. Bårhuset i sten intill vägen sydväst om kyrkan. Gårdsmiljöerna i kyrkans närmaste omgivning.

Uttryck för Rute:

Kyrkan, strategiskt men enskilt belägen på en flack höjdrygg intill en fyrvägs korsning mellan landsvägar. Det öppna odlings- och beteslandskapet omgivet av skog ger siktlinjer mot kyrkan med kyrktornet på varierande avstånd längs de anslutande vägarna. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stigluckor i norr och söder och en trädkrans på insidan av muren. Prästgården med manbyggnad från 1870-talet och flygel söder om kyrkan. Kopian av ett medeltida ringkors intill länsvägen i nordost.

Uttryck för Sanda:

Kyrkan, belägen i en mindre bybildning intill en korsning mellan landsvägar. Det omgivande lövträdspräglade landskapet ger relativt korta siktlinjer mot kyrkan utom från de öppna odlingsmarkerna i nordost. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Sockenmagasinet infogat i den norra delen av kyrkogårdsmuren. Prästgården med manbyggnad med medeltida delar, ålderdomlig flygel i skiftesverk samt brygghus från 1700-talet i sten söder om kyrkan. Skolmiljön med byggnader från tidigt 1900-tal och 1950-talet norr om kyrkan.

Uttryck för Sproge:

Kyrkan, belägen direkt intill länsvägen. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och en trädkrans på murens insida. Sockenmagasinet från 1820 i sten på kyrkogården norr om kyrktornet. Den tidigare

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

skolbyggnaden från 1870-talet söder om kyrkan. Gårdsmiljön vid Butvier med bebyggelse i sten från 1700- och 1800-talet söder om kyrkan.

Uttryck för Stenkumla:

Kyrkan, belägen intill en korsning mellan landsvägar. Kyrkans läge på ett krön högt över en uppodlad slätt gör kyrktornet väl synligt som landmärke på längre håll från öster och söder. Kyrkogården, som delvis är upphöjd med påförda jordlager, är omgiven av en stenmur och en trädkrans på murens insida. Prästgården med manbyggnad från 1750-talet och flygel från 1870-talet öster om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden och den tidigare lärarbostaden samt bygdegården väster om kyrkan. Ensamgården Kube med manbyggnad från 1700-talet söder om kyrkan.

Uttryck för Stenkyrka:

Kyrkan, belägen i en lövdunge intill en korsning mellan landsvägar. Det omgivande öppna odlingslandskapet gör kyrkans höga torn synligt på långt håll från vägarna. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med stigluckor i öster och norr och en trädkrans på insidan av muren. Prästgården med manbyggnad från 1790-talet med delar av murverket från medeltiden, och flygel norr om kyrkan. Skolmiljön med bland annat skolbyggnad från 1910-talet på något avstånd nordväst om kyrkan samt ett hembygdsmuseum mitt emot skolmiljön. Gårdsbebyggelsen från 1700- och 1800-talet söder och sydöst om kyrkan.

Uttryck för Stånga:

Kyrkan, belägen i en mindre tätort (tidigare stationssamhälle) intill landsvägen. Det höga kyrktornet är väl synligt från flera håll i samhället och utmed anslutande landsvägar. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Skolmiljön med byggnader från 1900-talet söder om kyrkan. Gårdsmiljöerna vid Härvide och Sutarve från 1700- och 1800-talet i kyrkans närmaste omgivning.

Uttryck för Tingstäde:

Kyrkan med dess höga torn, framträdande belägen på en svag ås i ett stationssamhälle intill länsvägen samt Tingstäde träsk, Gotlands största insjö. Kyrkogården, omgiven av en kraftfull stenmur och med en stängd stiglucka i muren mellan den gamla och nya delen. Den medeltida trappgavelsporten och den stenlagda markeringen av grunden av den medeltida prästgården på kyrkogården. Husgrunden utanför kyrkogården öster om kyrkan. Skolmiljön med två tidigare skolbyggnader, Gazeliigården från 1824, samt en yngre från 1910-talet söder om kyrkan. Polhemsgården, numera hembygdsgård, i väster.

Uttryck för Tofta:

Kyrkan, belägen mellan gamla landsvägen och länsvägen. Det omgivande öppna odlingslandskapet ger långa siktlinjer mot kyrkan som är särskilt väl synlig från länsvägen. Kyrkogården, omgiven av en stenmur och med trädrader i väster och söder på insidan av muren. Den tidigare skolbyggnaden och den tidigare lärarbostaden samt bygdegården öster om kyrkan. Gårdsmiljöerna vid Duple och Sallmunds i den närmaste omgivningen.

Uttryck för Träkumla:

Kyrkan, belägen intill länsvägen i en byliknande grupp av gårdsbebyggelse som förtätats med bostadsfastigheter. Det omgivande öppna odlingslandskapet med inslag av dungar gör den låga kyrkan med sin takryttare synlig från sydost med en skogsklädd höjdrygg i nordväst som fond. Kyrkogården, omgiven av en stenmur i norr, söder och öster och en trädkrans på insidan av muren.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Den tidigare skolbyggnaden från 1900-talets första hälft öster om kyrkan och den tidigare lärarbostaden norr om kyrkan.

Uttryck för Vall:

Kyrkan, belägen i ett sockencentrum intill länsvägen. Det omgivande i mestadels öppna odlingslandskapet med inslag av ängesliknande dungar gör kyrkans höga torn synligt på långt håll i de flesta väderstreck från den slingrande länsvägen. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med trädrader på insidan muren i öster och söder. Prästgården med manbyggnad från 1760-talet uppförd på medeltida grund, flygel och stor ladugård från 1870-talet samt parkliknande trädgård väster om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden, numera hembygdsgård, och den tidigare lärarbostaden, på andra sidan vägen norr om kyrkan.

Uttryck för Vallstena:

Kyrkan, belägen intill landsvägen. Det omgivande öppna odlings- och beteslandskapet i öster och skogen i väster ger siktlinjer mot kyrkan främst från söder och öster. Kyrkogården, omgiven av en kraftig stenmur med tre stigluckor i söder, sydöst och nordöst och en trädkrans på murens insida. Sockenmagasinet i sten med brädtak (faltak) på kyrkogårdens norra del. Klockarbostaden från 1700-talet i sten med brädtak (faltak) söder om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden och den tidigare lärarbostaden samt sockenbastun norr om kyrkan. Ängesmarken med förhistoriska hägnadsrester sydost om kyrkan. Gårdsbebyggelsen från 1800-talet vid Alvena öster om kyrkan och landsvägen.

Uttryck för Vamlingbo:

Kyrkan, belägen intill länsvägen. I det omgivande odlingslandskapet är kyrkan och dess lanternin synlig främst från norr. Kyrkogården, omgiven av en stenmur med medeltida portal i öster. Prästgården, numera konstmuseum, omedelbart söder om kyrkan med manbyggnad från 1770-talet, flyglar och ladugårdslängor i symmetrisk gruppering, infartsväg kantad av en allé samt prästgårdspark med kvartersindelning och höga lövträd. De tidigare skolbyggnaderna från 1840- respektive 1910-talet mittemot prästgården öster om vägen. Gårdsbebyggelsen vid Simunde med manbyggnad i trä från sekelskiftet 1900 och ekonomibygnader i sten och trä söder om kyrkan. Den småskaliga bostadsbebyggelsen och stenmurarna utmed länsvägen.

Uttryck för Viklau:

Kyrkan, belägen intill en korsning mellan landsvägar i en något ödslig omgivning som tonas ned av kyrkogårdens trädkrans och allén som kantar vägen i jämnhöjd med kyrkan. Det omgivande odlings- och beteslandskapet ger fria siktlinjer från öster och norr, men först på något närmare håll från övriga väderstreck. Kyrkogården, omgiven av en låg stenmur med stiglucka i väster och ruinkulle direkt utanför murens nordöstra hörn. Den tidigare skolbyggnaden från 1890-talet på andra sidan vägen söder om kyrkan.

Uttryck för Vänge:

Kyrkan, belägen intill den äldre landsvägen i ett mestadels öppet odlingslandskap. Kyrkogården, på tre sidor omgiven av stenmurar samt ett smidesstaket i söder och med trädrader på insidan mot söder och öster. Prästgården med manbyggnad och flyglar, belägen i direkt anslutning väster om kyrkan. Den tidigare skolbyggnaden från 1900-talets början söder om kyrkan mittemot kyrkogården. Gårdsbebyggelsen vid Kyrkjuves med stora manbyggnader i sten från 1700- och 1800-talet öster och söder om kyrkan.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Uttryck för Väskinde:

Kyrkan, belägen intill landsvägen i ett sockencentrum som har utvecklats till ett mindre samhälle. Skogsmarken ett stycke öster och söder om kyrkan samt omgivande bebyggelse gör kyrkan relativt skymd. Kyrkogården omgiven av en stenmur med stigluckor i norr, söder och väster. Prästgården med manbyggnad från 1770-talet, flyglar och äldre ladugårdslängor samt arrendatorsboställe söder och sydväst om kyrkan. Den äldre skolbyggnaden från 1840-talet, numera församlingshem, och den tidigare lärarbostaden väster om kyrkan.

Uttryck för Västerhejde:

Kyrkan, med ursprungligt enskilt läge en bit från landsvägen och inramad med höga lövträd. Det halvöppna landskapet gör kyrktornet med trappgavlar synligt främst från sydväst och sydost. Kyrkogården, omgiven av en stenmur. Klockarbostaden, numera församlingshem, söder om kyrkan. Gårdsmiljön Stenstugu öster om kyrkan med symmetrisk, herrgårdslig gruppering av byggnaderna, manbyggnad med valmat tak, dubbla flyglar och ladugårdar utmed en mittaxel.

Uttryck för Väte:

Kyrkan, framträdande belägen på en svag höjd i en mestadels öppen och flack omgivning intill länsvägen. Kyrkogården, omgiven av en låg stenmur. Den tidigare skolbyggnaden och de tidigare lärarbostäderna söder om kyrkan. Gravfält och bebyggelselämningar, möjligen rester av en medeltida prästgård, norr och öster om kyrkan. Gårdsbebyggelsen från 1700- och 1800-talet i sten vid Binge nordväst och Folke nordost om kyrkan.

Gotska Sandön [I49] (Fårö sn)

Motivering:

Ö vars historia och miljö präglats av det isolerade läget mitt i Östersjön och som återspeglar en närmast unik boendemiljö från vikingatid fram till våra dagar. *Kommunikationsmiljö* i form av fyrplatser med tillhörande anläggningar vilka speglar fyrväsendets utveckling under 1800- och 1900-talet. Därtill präglas ön av 1700-, 1800- och det tidiga 1900-talets bebyggelse för såväl säsongsviss som permanent bosättning med jordbruksskötsel, jakt, fiske och skogsbruk. (*Kommunikationsmiljö, fornlämningsmiljö, kustlandskap och kustmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Boplatslämningar av säsongskaraktär från sten- och bronsålder, skärvtenshögar samt gravar från järnåldern och historisk tid. Fyrplats från 1858 med fyrby där fyrplatsens inhägnade byggnader är lagda i fyrkant innehållande fyrbetjäningens bostäder och uthus. Fyrbyns hus är uppförda i trä med röd träpanel och i 1 ½ plan under tegeltak. I anslutning ligger skolhus och på en skogklädd sandås står den höga fyren med lanternin på eternitklädd fackverksstomme (en så kallad Heidenstamfyr). Äldre övergivna fyrplatser med delvis bevarad bebyggelse, bland annat vid Tärnudden. Timrat kapell i ängeslik omgivning. Kyrkogård, begravningsplatser och mausoléer. Tallar med ristningar och inskriptioner på Höga Revarn. Restaurerad och rekonstruerad gårdsbebyggelse och skogshuggarbarack i tjärstruket timmer. På södra kustens strand jakt- och fiskestugor från 1800- och 1900-tal, i trä och uppförda i samma enkla stil som det svenska fastlandets nyttobebyggelse i kustbandet med inslag av återvunna delar och vrakgods. Spår av havs- och kustanknutna

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

verksamheter på ön, såsom träruiner och lämningar efter skogshantering och utskeppning av timmer, förlisningsplatser och skeppsvrak, fiske- och säljaksplatser tydliggör kopplingen mellan naturen och människans nyttjande av ön.

Grötlingbo [I40] (Grötlingbo sn)

Motivering:

Centralbygd med ålderdomligt *odlingslandskap* med omfattande hägnadssystem. Landskapet har ursprung i äldre järnålder och är brukat och bebott i kontinuitet. Vid kusten fiskelägen och på utmarken kvarnar som varit knutna till gårdarna. (*Centralbygd, odlingslandskap, kyrkomiljö, vägmiljö, kustmiljö, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningsmiljöer med fynd från stenålder, storröse, husgrunder, stensträngssystem, fossil åkermark samt fornborg med husgrund. Stor, medeltida kyrka med framträdande läge i öppet landskap på en svag höjdsträckning samt prästgård med medeltida delar och stor huvudbyggnad i två våningar. Ringväg, av delvis förhistoriskt ursprung, som omger odlingsbygden och kantas av långa stenmurar. Gårdar med bebyggelse i sten från medeltid samt 1700- och 1800-talet. Medeltida gården Kattlunds med en oregelbunden manbyggnad av medeltida ursprung och tillbyggd på 1700- och 1800-talet samt under flistak av sandsten. Vid Kattlunds även en lång ladugårdslänga med i huvudsak medeltida murverk, tegeltak och flistak samt karakteristiskt utstickande bjälkändar. Byggnader med flistak, bland annat en liten, blått avfärgad parstuga vid Domerarve och en enkelstuga vid Lunds. Strandbodav sten under flistak vid bland annat Ronningsbod, Vigesbod och Slesbod. Fiskehamn vid Fluntinge. Ekonomibygnader i skiftesverk under ag- och spåntak. Väderkvarnar i sten och trä. Hägnader av sten, små åkrar, beteshagar, ängen och de öppna betade strand- och alvarmarker.

Hablingbo och Silte [I28] (Hablingbo och Silte sn)

Motivering:

Odlingslandskap med *gårdsmiljöer, kyrkomiljöer* och medeltida slingrande *vägmiljö* vilken är opåverkad av senare århundradens vägomläggningar. Sammantaget speglar området väl det agrara landskapets utveckling på södra Gotland från 1700- till 1900-talet. (*Odlingslandskap, gårdsmiljö, kyrkomiljö, vägmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Gårdsbebyggelse i sten från 1700- och 1800-talet, ofta vitkalkade tvåvånings parstugor under tegeltak, men även enkelstugor är vanliga i området. Bostadshusen har i regel smala sidoljusfönster på ömse sidor om hvudentrén. Enkelstuga av sten vid Hallvide i Silte, i två våningar under tegeltak, med bottenvåningen utbyggd i parstugeform med stenflistak på envåningsdelen. Äldre vägsträckning i ursprungligt läge. Milstolpar. Medeltida kyrkor i Silte och Hablingbo. Hablingbo prästgård med huvudbyggnad i två våningar av sten och sexdelad plan, flygel och lång bodlänga med ladugård och tiondelada på motsatta sidan av sockenvägen. Gårdsbebyggelsens nära placering

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

intill den norr-södergående vägen. Vägens slingriga sträckning, delvis ovanpå Littorinavallen (den forntida strandvallen).

Hall [I14] (Halls sn)

Motivering:

Kustanknutet odlingslandskap med förhistoriska boplatser, gårdsbebyggelse med i hög grad bibehållen äldre byggnadstradition, fiskelägen som visar på fiskets betydelse som binäring samt välbevarat äldre vägnät. Sammantaget återspeglar området hur markanvändning och bebyggelse utvecklats i det kustnära och småskaliga landskapet på Gotland från stenålder till 1800-talet.

(Fornlämningsmiljö, vägmiljö)

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningsmiljöer med stenåldersboplatser, rösen, gravfält, husgrunder, stensträngar, fornborg, sojden (tjärdalar) samt vägmiljö från bronsålder. Bebyggelse från 1700- och 1800-talet med vitputsade manbyggnader i kalksten, tegeltak, flyglar med spåntak, underordnade ekonomibyggnader med brädtak och gavelspetsar i trä. Fiskelägen med bodar uppförda i stolp- eller skiftesverk med fasader av stående panel. Vid Hallshuk kapell från 1600-talet. Gårdsbebyggelsens och fornlämningarnas placering i inlandets småskaliga odlingslandskap i relation till tjärdalar, stenbrott och kalkugnar, skog, myr och fiskelägen belägna i utmarken och vid kusten.

Hamra [I42] (Hamra sn)

Motivering:

Kustnära odlingslandskap bestående av ett variationsrikt öppet landskap med åkrar, ängen och beteshagar, omgivna av långsträckta stenmurar belyser det extensiva bete som sedan lång tid präglar området. *Ensamgårdar* från 1700- och 1800-talet, i flera fall kopplade till förhistoriska lämningar med bruks- och bosättningskontinuitet åtminstone sedan järnålder. Bygdens historiska anknytning till havet och fiske framträder väl i fiskelägen och i Vändburgs hamn. *(Odlingslandskap, ensamgård, fornlämningsmiljö, fiskeläge, kustmiljö)*.

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningsmiljöer med fossil åkermark, husgrunder, fornborg och sliprännor samt medeltida bebyggelselämningar. Gårdsbebyggelse i kalk- och sandsten från 1700- och 1800-talet med bland annat flistak. En -eller tvåvånings parstugor, de flesta med branta tegeltäckta sadeltak och symmetrisk fönstersättning. Stenhus från sent 1800-tal med svagt välvda fönsteröppningar. Russgift med agtak. Gårdarnas utspridda lägen med medeltida ursprung i ett i huvudsak öppet landskap. Fiskelägena Rumsbod och Vändburgs gamla hamn med såväl trä- som stenbodas varav några med flistak. Det öppna beteslandskapet längs kusten och vägarnas ålderdomliga prägel omgivna av stenmurar. I västra delen nyodling från 1800-talet på myrmark.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Hau [I8] (Fleringe sn)

Motivering:

Kustnära ensamgård med gårdsbebyggelse, förhistoriskt hamnläge och odlingslandskap som tydligt visar på gårdens olika näringsfång. Områdets rumsliga strukturer återspeglar i hög grad markanvändningen från äldre järnålder till 1800-talet. (*Odlingslandskap, ensamgård, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Vikingatida hamnläge, yngre järnåldersgravar samt tidigmedeltida kyrkogård vid Hau Grönu. Hau gård med manbyggnader och uthusbyggnader i sten och bulteknik från 1700- och tidigt 1800-tal med alla uthusbyggnader i behåll. Till gården hörande kalkbrott, kalkugn och sojde (tjärdal). Småskaligt betes- och åkerlandskap. Det rumsliga sambandet mellan gårdsbebyggelsen, inägolandskapet och kusten. Det öppna odlingslandskapets struktur med åker och före detta ängsmark närmast gårdsbebyggelsen, skog och hagmark uppe på höjden utmed landsvägen, samt mellan åkermarken och Hau träsk.

Havor [I56] (Hablingbo sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö med bosättningskontinuitet från bronsålder och järnålder känd för fyndplatsen för Havorringen, i strategiskt läge intill ett större före detta myr- och sjösystem. (*Fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Den förhistoriska miljön med betoning på äldre järnålder med husgrunderna, de forntida åkerytorna och gravfälten, däribland Rojrhagen, ett av Gotlands största gravfält. Ängat i områdets västra del med fornåkrar omgivna av åkervallar och stensträngar. Den välbevarade fornborgen vid Havor med intilliggande fornlämningar. Siktlinjerna från fornborgen över det öppna och flacka åkerlandskapet. Den något större fornborgen i en åkerholme och systemet av forntida åkerytor och stensträngar med enskilda gravanläggningar i områdets östra del. Den öde historiska gårdstomten vid Änge. Läget intill den i början av 1900-talet utdikade och uppodlade Mästermyr, ett av Gotlands största sjösystem under förhistorisk och historisk tid.

Hejnum [I17] (Hejnums och Bäls socknar)

Motivering:

Dalgångsbygd med fornlämningsmiljöer och odlingslandskap. Bebyggelsens placering på gränsen mellan inägor och utmark illustrerar väl landskapets rumsliga struktur och området återspeglar tydligt odlingslandskapets utveckling på norra Gotland från järnålder till 1800-talet. Utifrån gotländska förhållanden ovanligt liten påverkan på bebyggelsemönstret sedan 1600-talet. (*Dalgångsbygd, fornlämningsmiljö, odlingslandskap*)

Uttryck för riksintresset:

Ett 30-tal husgrunder, 17 gravfält och ett 50-tal ensamliggande gravanläggningar, stensträngssystem och sliprännor samt flera kända vikingatida boplatser. Bildstenar, bl.a. en på ursprunglig plats.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Gården Riddare med en medeltida gårdspört. Medeltida kyrkor i Hejnum och Bäl. Bebyggelse från 1700- och 1800-talet med mangårdsbyggnader och flyglar som är avfärgade och putsade, branta takfall, tegeltak, inget gavelutsprång. Gårdarnas placering längs dalgångens sidor i Hejnum, med åker- och ängsmarker ner mot dalgångens mitt, bebyggelsen på gränsen mellan inägorna (åker och äng) och utmarken.

Bro-Stainkalm [I15] (Häftings)

Motivering:

Fornlämningssmiljö som speglar en komplett landskapsmiljö från bronsålder fram till äldre järnålder. (*Fornlämningssmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Röset Bro Stainkalm med intilliggande stensättningar på södra sidan om landsvägen. På norra sidan vägen de resta stenarna Bro Oikar tillsammans med markanta stensättningar och ett par gravfält. Ett fossilt åkersystem i norra delen från bronsålder i form av stenfyllda åkervallar inom ett ca 2 ha stort område och intill detta en skeppssättning, flera rösen och många stensättningar. Den rumsliga lokaliseringen av gravar till håll- och utmarker.

Kräklingbo och Hammarsudden [I29] (Kräklingbo sn)

Motivering:

Rumsligt väl sammanhållet, småskaligt och överblickbart *odlingslandskap* som speglar en bygds utveckling från äldre järnåldern till nutid, i hög grad kopplat till naturförhållandena på platsen. Området vid kyrkan har rötter långt ner i brons- och stenålder och utgör ett kontinuerligt nyttjat landskap. *Ensamgårdar* vid kusten visar en medeltida inre kolonisering med utflyttning från en äldre kulturbygd under ett expansivt skede med befolkningsökning och nyodling. Även kopplat till verksamheter som fiske och handel under sen vikingatid-medeltid. (*Odlingslandskap, ensamgård, fornlämningssmiljö, kyrkomiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Rika bronsåldersmiljöer och fossil åkermark. Fornlämningssmiljöer i form av många husgrunder, hägnader och gravar från den äldre järnåldern. Klart avgränsad inägomark i form av stensträngssystem i anslutning till vägar och nuvarande gårdar. Medeltida kyrka och medeltida bebyggelse lämningar. Äldre, delvis förhistoriskt vägnät. Ensamgårdar med bebyggelse med envånings parstugor och flyglar i sten under branta tegeltak från 1700- och 1800-talet vid bland annat Ekeskogs, Stenstugu, Rågåkra och Vidfälle. Traditionella ekonomibygnader, företrädesvis i sten och mindre funktionsbyggnader som torkbastur och smedjor. Strandgårdar som Histilles med parstuga i sten i 1 ½ våning med flack taklutning, ursprungligen avsedd för stenflistak, och bakbygge. Utåt Hammarsudden småskaligt betes- och åkerlandskap med hamlade askar, gläntor och dungar. Ensligt belägen strandbebyggelse, bland annat Stora Hammars i sten- och skiftesverksteking (bulhus) från 1700- och 1800-talet och manbyggnad på hög stenfot med bakbygge. Fiskelägen vid kusten. Vikingatida hamnplats vid Stora Hammars.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Kyllaj-Lörge [I11] (Hellvi sn)

Motivering:

Två kalkindustrimiljöer med anläggningar för arbete och boende som avspeglar kalkproduktionens tekniska och sociala utveckling från 1600- till 1900-talet. (*Industrimiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Sammanlagt åtta ruiner av kalkugnar från olika tidsepoker ligger samlade i tre grupper utmed kusten, därtill rester av kalklador och lämningar efter hamnar. Kalkpatrongården Strandridaregården i Kyllaj, med manbyggnad från 1738, tillhörande flygel och tullbod, samtliga byggnader uppförda i kalksten med gulputsade fasader. Disponentbostad vid Lörge från 1899 och serveringsbyggnad från 1907 uppförd i kalksten på sockel, båda med spritputsade fasader och papptak. Tillhörande stall och avträde. Kalkpatrongårdens placering, en bit upp från kusten vid den branta sluttningen mot havet. Kalkpatrongårdens och disponentbostadens placeringar och rumsliga sammanhang med närhet till kalkugnar och utskeppningshamnar. Kalkugnarnas kustnära placering i anslutning till hamnarna.

Lansa-Marpes [I5] (Fårö sn)

Motivering:

Odlingslandskap och fornlämningsmiljöer med bebyggelsemiljöer och lämningar efter agrar verksamhet som speglar ett kontinuerligt nyttjat odlingslandskap från äldre järnålder fram till idag. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelsemiljöer från 1700- och 1800-talet vid Lansa och Marpes med vitkalkade mangårdsbyggnader uppförda i kalksten med tegeltak, större ekonomibyggnader med flera funktioner. Gården Lansa är fördelad på fem parter med ett ålderdomligt, tätt bebyggelsemönster med partstomterna gående in i varandra. Fornlämningsmiljöer från äldre järnålder i form av husgrunder och stensträngssystem. Lambgiftar med agtak, lämningar efter kvarnar, sojden (tjärdalar) och kalkugnar i utmarken. Hägnader i form av stenmurar. Det öppna landskapet kring gårdarna speglar de rumsliga sambanden mellan bebyggelsen, åkermarkerna, inhägnade hagar och vägar.

Lausbackar [I35] (Lau sn)

Motivering:

Småskaligt 1800-talspräglat *odlingslandskap* med bruknings- och bosättningskontinuitet från stenåldern fram till idag, placerat i anslutning till höjdsträckningen Lausbackar (en före detta ö). Fornlämningsmiljöer från stenålder till sen vikingatid. Medeltida kyrkomiljö och gårdsbebyggelse från 1700 -och 1800-talet i ett öppet, småskaligt och mosaikbetonat inägolandskap, som tillsammans ger en kontinuitet i markanvändningen från förhistorisk tid till nutid. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, gårdsmiljö, kvarnmiljö*).

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Uttryck för riksintresset:

Stenåldersboplatser, skeppssättningar och stensättningar, flera gravfält från järnåldern, fornborg och vikingatida-medeltida hamn. Medeltida miljö med stor medeltida stenkyrka och intilliggande ruin av sammanbyggd prästgård och kastal. Gårdar med varierad bebyggelse från 1700- och 1800-talet. Stolpkvarnar av trä och ett varierat beteslandskap på höjden med en blandning av åkrar och beteshagar avgränsade med ett omfattande trähägnadssystem samt rester av ängsmark. Stenmurar. Gårdsbebyggelsens placering utmed vägarna som löper på ömse sidor av höjdsträckningen Lausbackar. Kyrkomiljön med framträdande placering på kanten till höjdsträckningen. Betes- och åkerlandskap på Lausbackar med flertalet kvarnar. Utblick från höjden med fria siktlinjer över kust och hav. I söder en utlöpare från höjdsträckningen (Litorinavallen, den forntida strandvallen) med stora gravfält, avskilda från dåtida boplatser.

Lickershamn [I50] (Stenkyrka sn)

Motivering:

Kustmiljö med lång kontinuitet med varierande fornlämningsmiljöer. Platsen har ett isolerat läge i förhållande till socknens övriga bebyggelse. Miljön återspeglar utvecklingen i ett kustlandskap från stenålder fram under 1900-talet där strandnära bosättningar utvecklats till att bli ett mer permanent fiskeläge från 1600-talet till modern tid. (*Kustmiljö, fornlämningsmiljö, fiskeläge*)

Uttryck för riksintresset:

Stenåldersbosättningar intill den tidigare kustlinjen. Vikingatida gravfält direkt intill den samtida hamnen. Dalgången är omgiven av markanta klinthöjder där tre fornborgar från järnåldern ligger strategiskt placerade över hamnområdet och omgivande landskap. Hamnen och fiskelägets skyddade lokalisering längst in i viken omgiven av den markanta klinten. Fiskeläge med strandbodnar, salteri och vågbod från 1930-talet.

Lojsta slott och hall [I54] (Lojsta sn)

Motivering:

Järnåldersgård, rekonstruerad i början av 1930-talet, intill lämningarna efter en medeltida borganläggning förknippad med vitaliebröderna, en grupp sjörövare som härjade i Östersjön under sent 1300-tal. Området utgör en pedagogiskt tillgänglig kulturmiljö i två tidsskikt och illustrerar hembygdsrörelsens insatser för kulturmiljövården. (*Borgmiljö, fornlämningsmiljö, kognitiv miljö*)

Uttryck för riksintresset:

Lämningarna efter borganläggningen Lojsta slott, med dess tidigare huvudborg och förborg. Borgen i form av en kulle omfluten av tre mindre sjöar samt med låga vallar intill som utgör rester efter en tidigare vallgrav. Den närapå kvadratiske vallanläggningen norr om borgen som utgjort ett samtida värn. Lojstahallen, den första rekonstruktionen av en järnåldersgård i landet, som vid tillkomsten finansierades av och redan från början var i hembygdsrörelsens ägo. Den ur försvarssynpunkt väl valda lokaliseringen av borgen på en höjd omgiven av vatten och utformningen av anläggningens olika delar som även är topografiskt anpassade till det kuperade landskapet och de för Gotland

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

ovanligt djupa sjöarna i Lojsta (förkastningssjöar, så kallade träsk). Det skogspräglade området med korta siktlinjer men med återkommande utblickar mot sjöarna.

Muramaris-Brucebo [I19] (Visby sn)

Motivering:

Två bebyggelse- och konstnärsmiljöer från tidigt 1900-tal i ett kustlandskap, där ägarnas personlighet och kreativitet präglar arkitektur, byggnader och konst i samhörighet med landskap och natur. (*Kognitiv miljö*)

Uttryck för riksintresset:

De representativa och samtidigt tillbakadragna privata anläggningarna på en skogsbevuxen klintkust norr om Visby. Villa Muramaris från ca 1915 med park. Bebyggelsen och trädgården i italiensk stil med gotländska inslag i arkitekturen med putsade stenbyggnader, kalkstensmurar och tak av sandsten. Bebyggelsen och markområdet i symbios med skulpturer och konstnärlig utsmyckning. Villans placering på en klintkant ovanför strandplatån. Det avskilda läget i direktkontakt med natur och hav. Spåren av anläggningar för rekreation och naturvistelse; tennisbana, golfbana och badhus i dramatisk natur. De vindlande, branta stigarna och trapporna mellan bebyggelse, natur och strand. Service- och nyttobebyggelsen norr om villa och park. Brucebo från 1906 med stor villa- och ateljébyggnad i trä. De nationalromantiska inslagen som höga branta tak, gavelmotiv och verandor. Tjänstebostaden i historiserande korsvirke och de samtida komplementbyggnaderna med ateljé, lusthus, stall med mera. Bebyggelsens skyddade och strandnära läge i strandskogen under klintkanten. Naturlyriska inslag som högvuxna träd, naturskog, grottor och små vattensamlingar.

Nore och Austreområdet [I47] (Vamlingbo sn)

Motivering:

Kustnära *odlingslandskap* där fyra *ensamgårdar* är belägna i gränzonen mellan inägor och utmark bestående av betes- och skogslandskap. Det överblickbara landskapsrummet följer i stora drag det som historiskt sett utgjort inägomark och landskapet är rikt på stenhägnader. Bebyggelsen från 1700- och 1800-talet och *fornlämningsmiljöer* med kontinuitet från förhistorisk tid bildar tillsammans de synliga spåren av det kontinuerligt nyttjade landskapet och utan påtaglig påverkan av laga skifte eller utflyttning av gårdsparter. *Fiskeläge* vid kusten visar på husbehovsfiskets betydelse för det samlade näringsfånget. (*Odlingslandskap, ensamgård, fornlämningsmiljö, fiskeläge*)

Uttryck för riksintresset:

I den sydvästra delen av området återfinns kustnära bronsåldersrösen, stensättningar och resta stenar. Bebyggelse från 1700- och 1800-talet, där gården Nore har ett vikingatida-medeltida ursprung. De fyra gårdarna har genom partsklyvning utvecklats till två-fyra gårdsparter vardera och återfinns grupperade i två områden. Gårdsbebyggelsen ligger i centrum av sina respektive odlings- och betesmarker, som omges av ett hed- och skogslandskap. Vita en- och tvåvånings manbyggnader i sand- och kalksten med tegeltak samt uthus och kvarnar i sten. Omfattande system av stenvägar.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Det vidöppna hedlandskapet med fria siktlinjer och rumsliga samband mellan gårdar, inägor och utmark. Alvarliknande betesmarker och ett slutet skogsområde söder om gårdarna, mot stranden. Fiskeläget Norebod med putsade stenbodnar från 1700- till 1900-talet placerade sida vid sida med gavlarna vända mot havet.

Norrbynområdet [I45] (Vamlingbo sn)

Motivering:

Bymiljö bestående av en tät samling av gårdar från 1700- och 1800-talet, belägna utmed vägen som löper genom området i nord-sydlig riktning i ursprunglig sträckning. Gårdarna ligger i sina ursprungliga lägen från medeltid och är rumsligt och funktionellt kopplade till omgivande *fornlämningsmiljöer* i form av fossil åkermark från äldre järnålder. I landskapet runt gårdarna och längs vägen finns många välbevarade stenmurar som hägnar in skilda ytor på ett för området Sudret karaktäristiskt sätt. Norr om gårdarna finns en under historisk tid en gemensamt nyttjad betesmark dit även bygemensamma väderkvarnar lokaliserats. Detta samnyttjande i form av allmänningar i historisk tid är ett karaktäristiskt särdrag för Gotlands sydligaste socknar. (*Bymiljö, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Radbyliknande, tät gårdsbebyggelse från 1700- och 1800-talet längs medeltida eller ännu äldre vägsträckning. Parstugor och enkelstugor i ett och två plan. Medeltida bebyggelseämningar i form av grindstolpar, trolig kastalruin och medeltida husruin. I omgivande odlingslandskap finns omfattande fossila åkrar, från äldre järnålder. Bottarvegården, centralt belägen i miljön och med för Sudret (södra Gotland) typisk gårdsbebyggelse. Bostadshuset i sand- och kalksten är en parstuga i två plan med kök och brygghus i bakbygget och under tak av sandstensflis. En lång agtäckt ladugård placerad utmed landsvägen. Bebyggelsens koppling till vägen, med hus och gårdsmiljöer på båda sidor speglar en historia med rötter i medeltid. Innanför gårdsbebyggelsen vidtar odlingslandskapet. I norr, på Hundlausar, ligger en tidigare samfällid öppen betesmark med flera kvarnar i rad på en svag åsrygg samt en lammgift med agtak. Stenmurar.

Närkusten [I36] (Närs sn)

Motivering:

Kustlandskap med ett stort antal för Gotland traditionella fiskelägesmiljöer. Lämningar från vikingatid och från tidigare fiskelägen, numera belägna på avstånd från kustlinjen, visar tydligt på hur området nyttjats för fiske och handel från vikingatid till 1900-talet och hur dessa aktiviteter har följt strandens förskjutning över tid. (*Kustsamhälle, fiskeläge, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Ett flertal järnåldersgravfält varav ett söder om Rikvide med närmare 800 gravar med förekomst av bildstenar. Vikingatida hamnläge vid Hamngården med gravfält och flertalet svärdslipningsstenar. Skansanläggningar från 1700-talet på Kapelludden och vid Närs gamla hamn. Fiskelägen med gistgårdar, båtlänningar, lysstänger (fiskefyrrar), bryggor och pirar. Strandbodnar uppförda i murad

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

kalksten eller trä. I huvudsak är strandbodarna placerade i klungor invid hamnen, vid Kapellet's fiskeläge är bodarna placerade på en lång rad med långsidan mot vattnet. Det flacka och öppna strandlandskapet med vikar och uddar och ofta steniga stränder. Det i långa stycken helt öppna landskapet med visuell överblickbarhet.

Paviken-Västergarn [I23] (Västergarns sn)

Motivering:

Kustnära handelsplats med fornlämningar som visar spår från påbörjad stadsstruktur i Västergarn. Hamnanläggningar på Kronholmen och i den tidigare havsviken Paviken som återspeglar en betydelsefull hamn och handelsplats från vikingatid. Fornlämningsmiljöerna visar på att handelsplatsen utvecklades med försvars- och hamnanläggningar från medeltid och framåt.

(Handelsplats, kommunikationsmiljö)

Uttryck för riksintresset:

I anslutning till Västergarnsån spår av hamninlopp, vikingatida pålspärrar och kajanläggningar. Längs stor del av östra stranden av Paviken, upp till utloppet för Idån, omfattande spår av vikingatida hamn- och handelsaktiviteter i form av kulturlager, gravfält och kajanläggningar. Kyrka, kastal, kyrkoruin och halvcirkelformad stadsvall från medeltiden vid Västergarn. Den halvcirkelformade stadsvallen som tydligt avgränsar Västergarns centrala, medeltida delar mot omkringliggande land men med en öppenhet mot kusten. De öppna vyerna över Paviken från väst och söder som bildar grund för förståelsen av Paviken som tidigare havsvik och medeltida hamnplats. Det visuella sambandet mellan Paviken i öster ut mot näset, den skyddande landtungan, samt Kronholmen ut mot havet. Fiskerännor i Pavikens utlopp. Försvarsanläggningar i form av skans och skyttevärn, samt inseglingsanordningar, farled och hamnanläggningar. Fyrplats från 1800-talet.

Petes [I27] (Hablingbo sn)

Motivering:

Kustnära välbevarat *odlingslandskap* med tydlig uppdelning mellan inägor och utmark. Välbevarad gårdsbebyggelse som speglar en *gårdsmiljö* från 1700- till 1900-talet. (*Odlingslandskap, gårdsmiljö, kustmiljö, kvarnmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Bostadshus i form av tvåvånings parstugor vid de två gårdsparterna Petes, samt Lilla Hallvards, samt kompletterande bulbostadshus, flygel och stor bulladugård vid Petes. Enhetlig uppdelning mellan mangård med bostadshus med flygel eller flyglar och trädgård samt fägård med ekonomibyggnaderna grupperade runt. Smedja med snickarbod, stolpkvarn och två strandbodar. Det öppna landskapet med siktlinjer mot gårdsbebyggelsen i central placering mitt i inägorna, och samtidigt med närhet till utmark och skog i öster och havet med strandbodar i väster.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Roma kloster [I21] (Roma och Halla socknar)

Motivering:

Centralbygd och klostermiljö av mycket stor betydelse som gotländskt rätts- och maktcentrum från järnåldern till 1700- och 1800-talet. Plats för det gutniska alltingets årliga möten samt för det år 1164 grundade cistercienserklostret. Efter reformationen plats för kungsgård och residens för öns landshövdingar. Efter det att anläggningen hade förlorat sin användning som residens ny användning inom Kronan, bland annat som militärförläggning och krigsflygfält under andra världskriget samt förråd därefter. (*Centralbygd, klostermiljö, fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö, trädgård*)

Uttryck för riksintresset:

Roma medeltida sockenkyrka, ruiner av cistercienserklosteranläggning och -kyrka samt delvis bevarade fiskdammar. Kungsgård och residens för landshövdingen, uppbyggt av material från klostret, med manbyggnad, dubbla flyglar och stora ekonomibygnader med inslag av medeltida murverk. Trädgårdsanläggning och ett system av alléer från tidigt 1700-tal och utökade under 1800-talet. Alléträd som lind och lönn. Storskaligt odlingslandskap hörande till godset/arrendegården. Klosters, senare kungsgårdens avskilda och samtidigt på avstånd framträdande belägenhet i det storskaliga odlingslandskapet. Systemet av skuggande alléer, sammanstrålade mot kungsgården, med huvudallén som axel mellan sockenkyrka och huvudentrén på kungsgårdens Corps-de-logi (manbyggnad). Luckan i huvudaxelns trädrader som visar krigsflygfältet under andra världskriget. Arrendegårdens tjänstebostäder i anslutning huvudallén.

S:t Olofsholm [I10] (Hellvi sn)

Motivering:

Traditionsbärande landskap på en hög udde med rester efter ett kapell där en viktig del av Gutasagan återspeglas från 900- till 1000-talet efter Kristus. Industrimiljö med Gotlands äldsta kalkindustri med produktion från tidigt 1600-tal. Spår av hela produktionskedjan ger sammantaget en helhetsbild av ett för- och tidigindustriellt produktionsområde. Sambandet med cementindustrin i Slite tydliggör kalhanteringskontinuitet och utveckling från småskalig och hantverksmässig till storskalig och industriell. De två tidsskikten överlagras delvis varandra geografiskt och ger området en sammansatt historia. (*Industrimiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Kalkbergsudde med vid utblick över havet, rester av medeltida pilgrimskapell. Det öppna hedlandskapet och den markanta höjden speglar höjdens betydelse för anläggandet av kyrkan. Kalkpatrongård och kalkindustrimiljö med kalkbrott, smedja, banvall för järnväg, rester av kalkugn, kalklador och utskeppningshamn med dykdalber (förtöjningsanordningar). Tidigare arbetarbostad i de ombyggda resterna av kapellet på höjden. Det nära förhållandet mellan kalkbrott, kalkpatronbostad med kontor samt hamn, överblickbart från höjden med resterna av kapellet som även har haft funktion under industriepoken. Från höjden fri siktlinje mot väster och cementindustrin i Slite.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Sigsarve-Suderbys [I16] (Hangvars sn)

Motivering:

Ensamgård i två parter med gårdsbebyggelse och odlingslandskap, samt fornlämningar i form av förhistoriska bosättningar som tillsammans speglar hur markanvändning och bebyggelse utvecklats på norra Gotland från järnålder till 1800-talwy. (*Ensamgård, odlingslandskap, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Husgrunder, hägnader, gravar från den äldre järnåldern. Manbyggnader och uthus för olika behov i sten och bulhusteknik från 1700- och 1800-talet. Småskaligt betes- och åkerlandskap. Bebyggelsens och vägarnas karaktäristiska läge och placering mellan inägorna i öster och utmarken i väster. Betes- och åkermarkens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna med få strukturella förändringar under 1900-talet.

Sojvide-Gervide [I22] (Sjonhems och Vänge socknar)

Motivering:

Odlingslandskap med bosättningskontinuitet sedan förhistorisk tid. Placeringen av järnålderns gårdar och gårdslägena från medeltiden och framåt avspeglar väl landskapets rumsliga förändringar med hänsyn till hur odling, djurhållning, bosättning och gravhållning utvecklats från yngre bronsålder fram till 1800-talet. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, kyrkomiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Den täta och sammanhållna fornlämningsmiljön med ett stort antal husgrunder, stensträngar och områden med fossil åkermark samt fornborgar och det stora gravfältet vid Lilla Sojvide från yngre bronsålder till äldre järnålder. De förhistoriska gårdslägena belägna i senare tiders ängesmarker samt i flera fall intill den stora, idag utdikade, myren centralt i området. De medeltida gårdslägena belägna längs vägarna i områdets yttre delar. Den medeltida kyrkan med prästgård och tidigare skola, numera hembygdsgård. Gårdsbebyggelsen från 1700- och 1800-talet i norr. De rumsliga sambanden och siktlinjerna mellan de förhistoriska och de medeltida gårdslägena.

Sundre [I48] (Sundre sn)

Motivering:

En perifert belägen socken med ett för Gotland säreget och storslaget kustnära *odlingslandskap* som är öppet, kuperat och med stora delar välhävdade alvarmarker. Landskapet har ålderdomlig prägel med få förändringar i markanvändning efter 1700-talet och är rikt på fornlämningar och välbevarade hägnader. Centralt i socknen finns ett mindre *sockencentrum* med medeltida kyrka, kastal, före detta skola och fattigstuga. Utmed kusten fiskelägen, fyrplats och stenbrott med anknytning till jordbrukets binärningar. Gårdsmiljöer från främst 1800-talet präglad av lokala byggnadsmaterial som sten, kalk och tak av sandsten eller ag. (*Odlingslandskap, sockencentrum kustmiljö, kyrkomiljö, kvarnmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Omfattande spår från förhistorisk tid i form av lämningar från stenålder till medeltid.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Stenåldersboplatser finns vid Hoburgen och Skoge. Bronsåldersrösen avtecknar sig mot den forna kusten, framför allt i områdets sydöstra del, och mindre gravfält och enstaka gravar återfinns ute på hållmarkerna och i gränzonen mellan inägor och utmark. Medeltida bebyggelseämningar och hålväg. I kustzonen finns ovanligt många stenblock med slipytor och sliprännor. Såväl längst i öster som i väster finns små fiskelägen med ett förhistoriskt ursprung, där platsen vid Rivet kan ha fungerat som hamn under vikingatid. Enstaka strandbodnar i sten eller trä på den flacka, öppna kusten. Ruin av livräddningsstation och fyrplats. Medeltida kyrka med runristade gravhällar, medeltida bebyggelseämningar bl a prästgårdsruin och en av Gotlands största kastaler. Skolhusmiljö och sockenstuga. Spridd gårdsbebyggelse i sten från 1800-talet, varav en del med flistak och ekonomibyggnader med agtak. Omfattande system av stenmurar runt ägor, utmed vindlande vägar och på alvarmarkerna. Grusvägar kantade av stenmurar. Den markanta klintkanten Husrygg kusten som skiljer alvar- och jordbruksmarkerna från stranden på västra sidan. Vägen mot Hoburgen utmed klintkant mellan alvar- och åkermark. Sandstensbrott för bland annat slipsten, särskilt påtagliga längs den västra kusten. Lambgifter och sexkantiga väderkvarnar av sten i utmarken. Gårdsbebyggelsens placering, huvudsakligen längs vägarna och på kanterna på ömse sidor om en uppodlad, flack dalgång samt i övergången mellan inägor och utmark. Kyrkomiljöns framträdande placering på en höjd. Ett helt obebyggt betespräglad, öppet hedlandskap öster om Skoge och Ottes.

Tjelvars grav mm [I51] (Boge och Gothems sn)

Motivering:

Sammanhållen fornlämningsmiljö som speglar ett flertusenårigt nyttjande av landskapet framför allt under bronsålder-tidig järnålder. Då intensivt brukat och genomkorsat av vägar mellan närliggande områden. Belägenheten i ett senare utmarksområde utan påverkan av sentida exploatering gör att området uppvisar betydande pedagogiska värden som fornlämningsmiljö. (*Fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

De framträdande gravrösen, bl.a. ”Majsterrojr”, från bronsålder, i grupper eller som ensamliggande gravar från sen bronsålder-tidig järnålder, bl.a. flera skeppssättningar, inklusive den så kallade Tjelvars grav. De två fornborgarna i höjdlägen. De forntida åkerytorna och lämningarna i form av skärvtenshögar som indikerar boplatzlägen. Vägsträckningarna med förhistoriskt ursprung som löper genom området kopplade till grupper av gravar. Fornlämningarnas samband med skilda naturgeografiska karaktärer i området; fornborgarna på markanta klinthöjder, samt gravarna och gravfälten utmed de äldre vägarna som oftast följer de flacka höjderna i landskapet. Det skogspräglade området där de förhistoriska anläggningarna återfinns i eller i anslutning till skog med få eller inga inslag av senare exploatering. De forntida, stenröjda åkerytorna omgivna av låga vallar och odlingsrösen som återfinns i lägre, flacka landskapspartier. Den forna myren, som är uppodlad sedan slutet av 1800-talet, indikerar det lämpliga läget för forntida boplatser och aktiviteter.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Torsburgen [I61] (Kräklingbo och Gammelgarn sn)

Motivering:

Storskalig *fornlämningsmiljö* med flertalet fornborgar, däribland Torsburgen som är Gotlands största samt en av norra Europas största fornborgar. Området speglar försvarshistoria från äldre och yngre järnålder och hur fornborgarna strategiskt placerats utifrån naturförhållanden och topografi. Området är opåverkat av sentida bebyggelse och i området finns även flera stenbrott med koppling till uppförandet av fornborgarna samt för brytning av byggnadssten under medeltid och senare tid. *Odlingslandskap* och *gårdsmiljöer* med lång kontinuitet och rik förekomst av fornlämningar vid Hajdeby, strax öster om Torsburgen. (*Fornlämningsmiljö, odlingslandskap, gårdsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Fornborgen Torsburgen där den naturliga klintkanten utgör försvarsbarriär, kompletterad med en två kilometer lång stenmur i de flackare södra delarna. Den närliggande fornborgen Herrgårdsklint med spår av bebyggelse inom borgen och omgivande mur. Sambandet mellan intilliggande omgivande fornborgar och vårdkaseplatser. Överblick över kusten och omgivande kulturlandskap. Millklint med spår av stenbrytning med anknytning till uppförandet av fornborgarna och senare tiders bebyggelse. Bebyggelse från 1700- och 1800-talet vid de tre gårdsparterna vid Hajdeby, där marken har brukats i lång kontinuitet. Fornlämningar samtida med försvarsborgarna i form av husgrunder, stensträngar, odlingsytor, gravar och slipskårer i håll. Gårdsmiljön ligger i Torsburgens närmaste upplevelseområde och utgör upptakt till fornborgen utmed tillfartsvägen österifrån.

Uggarde-Vinarve [I38] (Rone sn)

Motivering:

Omfattande och komplex *fornlämningsmiljö* från brons- och järnåldern belägen i kustnära ängs- och hedmark med bl a "Uggarde rojr", Gotlands största bronsåldersröse. Historisk och rumslig koppling till sentida *gårdsmiljöer* från framför allt 1800-talet med boplatskontinuitet från troligen medeltid. Landskap med bronsåldersrösen längs den forna kustlinjen, utgör ett av Gotlands bättre exempel på hur landskapet nyttjades under bronsålder och äldre järnålder. (*Odlingslandskap, gårdsmiljö, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset

Koncentration av stora rösen från bronsåldern i ett låglänt och öppet landskap utmed den forna kustlinjen. Spridda mindre gravfält och enstaka gravar i området i form av skeppssättningar och stensättningar. Inåt land bebyggelselämningar och odlingslämningar från järnålder i form av såväl husgrunder som stensträngar och fägator. Stort sammanhängande område med fossil åkermark bestående av ett 60-tal vallomgivna försänkta åkerytor. Hällar med sliprännor. Småskaligt betes- och åkerlandskap som är ringa påverkat av laga skiftet vid slutet av 1800-talet med ett stort antal stenmurar. Öppna och betespräglade strandmarker. Manbyggnader och uthusbyggnader i sten och bulteknik från 1700- och tidigt 1800-tal med alla uthusbyggnader i behåll.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Vallhagarområdet [I25] (Fröjels sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö med en av Gotlands största järnåldersboplatser med välbevarade boplatslämningar. Området speglar en betydelsefull boplatser från bronsålder till äldre järnålder där gravfältens strategiska placeringar ringar in det öppna inägolandskapet. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Ett stort antal husgrunder, malstenar, fägator, fossil åkermark och stensträngssystem från äldre järnålder samt flera gravfält och vägsträckningar från olika tidsperioder. Gravfälten i väster, norr och öster vars strategiska placeringar ringar in det öppna inägolandskapet. Boplatsernas placering mellan utmarken i väster och inägorna i öster. Gårdsbebyggelsens placering på en ås i öster med utblick över det centrala, lägre belägna odlingslandskapet med järnåldersbyn Vallhagar åter högre beläget i områdets västra del. I det centrala området åkeröar med skog och högre vegetation samt ytterligare lämningar av järnåldersbebyggelse. Det öppna landskapet vid Vallhagars fornby som ger en tydlig överblick.

Verkegarads-Dämba [I4] (Fårö sn)

Motivering:

Kustanknutet odlingslandskap med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet med småskaliga, delvis oskiftade gårdsmiljöer belägna i ett öppet landskap med betade hedmarker. Miljön utgör ett pedagogiskt exempel på kontinuerligt nyttjat odlingslandskap från bronsåldern fram till idag. Fornlämningsmiljö. (*Odlingslandskap, gårdsmiljö, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelsemiljöer från 1700- och 1800-talet vid Verkegarads, Friggars, Hammars och Dämba med vitkalkade mangårdsbyggnader uppförda i kalksten med tegeltak, mindre ekonomibygnader i trä och sten med faltak. Ett antal lambgiftar och ekonomibygnader med agtak. Tydliga spår av brukade åkertegar i utmarkerna. Sten- och trähägnader, sojden (tjärdalar), kalkugnar, linbastur och väderkvarnar i sten. Engelska kyrkogården vid Ryssnäs. Det öppna landskapet och de rumsliga sambanden mellan själva bebyggelseplatsen och det omgivande landskapet i form av åkrar, vägen som leder till gårdarna, de inhägnade betesmarkerna längre ut och gårdarnas koppling till havet.

Visby [I20]

Motivering:

Unik tidigmedeltida muromgärdad stad, Östersjöhandelns ledande metropol t.o.m. 1200-talets slut. Hansans födelsestad som i planmönster och bebyggelse ännu väl speglar handel, hantverk och sjöfart samt stadens förvaltningsfunktioner och sociala förhållanden från medeltid fram till modern tid. (*Stadsmiljö, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Medeltida gatunät och tomtstruktur i det centrala stadsområdet och ett nät av infartsvägar utanför detta. Mariakyrkan, kyrkoruiner och medeltida stenhus. Försvarstornet Kruttornet vid platsen för

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

den medeltida hamnen samt ringmuren med vallgravar och en obebyggd zon där utanför. Lämningar av Visborgs slott. Stadsbebyggelse i sten och trä från 1600- till 1800-talet. Småhusbebyggelse och bevarad planstruktur som under 1700- och 1800-talet växte fram på Klinten och utmed de gamla vägsträckningarna runt det medeltida bebyggelseområdet. Parker och grönstråk.

Institutionsbyggnader och annan bebyggelse som hör samman med funktionen som residens- och domkyrkostad. Medeltida kulturlager.

I området ingår även:

Under staden finns boplatslämningar från stenåldern. Kalkugnar.

Vivesholm [I24] (Sanda sn)

Motivering:

Borg- och skansmiljö med anläggningar för försvar vilket speglar en viktig anläggning för kustförsvarsvarssystemet på Gotland från 1300- till 1700-talet. (*Borg- och skansmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Medeltida rektangulär borganläggning från 1300-talet, omgiven av vallgravar. Samtida bebyggelseämningar i form av bland annat bakstuga och smedja söder om borganläggningen, ytterligare vallgravar längre söderut. Viken mellan Vivesholm och Sågholmen samt Räveln med omkringliggande vattenområde som har varit uppankringsplatser för skepp. På den västra vallanläggningen finns spår från 1700-talet i form av avplaningar för uppställning av kanoner.

Västlands-området [I 43] (Vamlingbo sn)

Änggårde [I39] (Rone sn)

Motivering:

Odlingslandskap med förhistorisk bosättnings- och brukningskontinuitet från bronsåldern till idag. Ängs- och hagmarker som tillsammans med de välbevarade *gårdsmiljöerna* från 1700- och 1800-talet ger en mycket belysande bild av hur de kustnära gårdsmiljöerna på Gotland såg ut innan laga skifte genomfördes. (*Odlingslandskap, gårdsmiljö, fornlämningsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Fem storrösen och en skärvstenshöj från bronsåldern i gränsområdet till den forna kusten, järnåldersgravfält, husgrunder, stensträngssystem med fågator och fossil åkermark i ängsmarkerna. Älvkvarnsblock (skålgropar), malstenar och slipskårestenar. Gårdsbebyggelse från 1700- och 1800-talet där några av husen och bodarna har flistak av sandsten och de övriga under branta tegeltak. Tvåvånings, symmetriskt uppbyggda parstugor i kalk- och sandsten med bakbyggen och flyglar. Gårdsbildning vid Änggårde, där tre av fyra parter ännu ligger kvar i en tät klunga på ursprunglig plats samt vid Gullgårde med två parter. Utskiftad gårdspart vid Änggårde med stort trähus. Stenmurar, oftast utförda med rundslipad kullersten från tidigare strandområden.

I län beslut RAÅ 1997-08-18. Dokument uppdaterat 2013-09-11. Dokument uppdaterat 2019-01-08 gällande: [I2], [I4], [I5], [I6], [I8], [I9], [I10], [I11], [I12], [I13], [I14], [I15], [I16], [I17], [I18], [I22], [I23], [I24], [I34], [I36], [I50]. Beslut 2019-09-25 gällande: [I1], [I3], [I7], [I21], [I25], [I27], [I28], [I29], [I30], [I31], [I32], [I33], [I35], [I37], [I38], [I39], [I40], [I41], [I42], [I44], [I45], [I46], [I47], [I48], [I49], [I61]. Utgår: [I43]. Beslut 2023-05-25 gällande [I26]. Beslut 2023-05-30 gällande [I57]. Beslut 2024-01-22 gällande [I52]. Beslut 2024-03-11 gällande [I19]. Beslut 2024-05-07 gällande [I51]. Beslut 2025-05-23 gällande [I60]. Beslut 2025-06-25 gällande [I54]. Beslut 2025-09-12 gällande [I43] (nytt nr, tidigare nr [I58]). Beslut 2025-12-16 gällande [I22]. Beslut 2026-06-01 gällande [I59]. Beslut 2026-04-28 omprövning [I56]. Dokument uppdaterat 2026-06-02.

Öja [I41] (Öja sn)

Motivering:

Ett kustanknutet välhävdat *odlingslandskap* med bosättnings- och brukningskontinuitet från äldre järnålder och med bebyggelse från 1700- och 1800-talet. Medeltida kyrka och omfattande stenmurssystem från framför allt sent 1800-tal som tydligt framträder i det flacka och öppna landskapet. Vid kusten flertalet fiskeläge samt fyrplats. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, fiskeläge, kustmiljö, kyrkomiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Fossil åkermark från äldre järnålder. Bebyggelselagen och hamn från vikingatid samt slipskårestenar. Medeltida kyrka, kastalruin, prästgårdsruin, husgrund och grindstolpar. Stora gårdar med stenhus och bodar från 1700- och 1800-talet, bland annat med flistak. Ladugårdar med agtak. Fiskelägen med flistaksbodas, och äldre stenbrott. Ytterst på Faludden fyr från 1867, ruin av lotsboställe och livräddningsstation. Fria siktlinjer som möjliggör det visuella sambandet mellan gårdsbebyggelse, åkermark och beteslandskapet vid kusten. De av stenmurar ofta kantade vägarna genom området, inte minst ut på Faludden.

Östergarn [I30] (Östergarns sn)

Motivering:

Kustnära, öppna och överblickbara *odlingslandskap* med välbevarade *gårdsmiljöer* med i många fall förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet sedan bronsålder. *Fornlämningsmiljöer* med fornborgen på Grogarnsberget och sentida kustvärn visar på områdets strategiska läge vid havet i öster. Området är präglad av kalkbrytning med spår av anläggningar för produktion och utskeppning 1700- och 1800-talet, därtill en av Gotlands få herrgårdlika anläggningar, Katthamra. Välbevarade fiskehamnar och *fiskelägen* visar på fiskets betydelse som väsentlig näring för bygden. (*Odlingslandskap gårdsmiljö, fornlämningsmiljö, fiskeläge, bruksmiljö, herrgårdsmiljö*)

Uttryck för riksintresset:

Fornborgen Grogarnshuvud, stora rösen på hållmarkerna och husgrunder från järnåldern i ängarna. Medeltida kyrka. Gårdar med parstugor i sten och vinkelbyggda ladugårdar i östgutnisk stil. Skans, båtmanstorp och sojden (tjärdalar) samt kustvärn och försvarsanläggningar från andra världskriget längs kusten från Grogarnshuvud till Sysne. Fiskehamnar och väderkvarnar i sten på höjder i öppet odlingslandskap. I Katthammarsvik högrestandsmiljöer med gårdsbebyggelse och arbetarbostäder från 1700- och 1800-talet, bl a kalkpatrongårdarna Borgvik och Katthamra samt länsmansgård. Sommarnöjet Annas Nöje och bebyggelse med koppling till Katthammarsvik som semesterort. Stenbrott, kalkugnar och kalkutskeppningshamn i skyddad vik. Ett varierat landskap, präglad av åker, betesmarker och skog samt närheten till hav och hamn och där kalkbrytning och -hantering har avsatt åtskilliga spår av stenhantering. Klintar vid kusten och inne på land, som ger landskapet en varierad karaktär och skyddade vikar, vid exempelvis Herrviks hamn och Färseviken på ömse sidor om Grogarnsberget.